

ЗМІСТ

У ГЛИБ ВІКІВ

- Тимів І.** Турецько-татарський похід у Галицьку землю в 1676 р.: облога Станіслава 3
Ігнатенко І. Чернігівщина в Лівонській війні 17
Сидорчук Т. Українські землі на початку XVIII століття в картографічному та історико-географічному дослідженні офіцера війська Карла XII Філіппа Йоганна фон Штраленберга . 33
Філіпова Г., Горькова А. Козацько-старшинська опозиція князю О. Меншикову в Стародубському полку 40

ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ

- Фурсова Ю.** До питання дослідження садиби гетьмана Кирила Розумовського в Батурині на вулиці Київській (на матеріалах ЦДІАК України, м. Київ) 47
Сергєєв С. Відбудова споруд та приміщень Чернігівського історичного крайархіаву в 40–50-х рр. XX ст. 51

ЦЕРКОВНА СТАРОВИНА

- Шумило С.** «Сіверський архієпископ» та опальний митрополит Ісайя (Копинський) як натхненник козацьких повстань та чернечого відродження в Україні у XVII ст. 58
Шуміло В. Фальсифікації радянських слідчих органів 1930-х років у справах духовенства Істинно-Православної Церкви 70

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

- Мицик Ю., Тарасенко І.** З нових документів до історії Сіверщини (XVII–XVIII ст.) (частина 14) 76
Березенко Б., Лукін Д. Підготовчий документ до листа-угоди між Філоном Кмітою Чорнобильським та братією монастиря святого Миколи Пустинського (1584) 119
Сповідна книга села Баби 1746 р. (підготовка до друку та вступний коментар **Дмитра Казімірова**) 122

РОЗВІДКИ

- Кривошея І.** Бунчуковий товариш Федір Маркович у дзеркалі свого тестаменту 165
Назарова В. Єврейські погроми в Глухові у 1918–1919 роках . 178
Белько О. Організація лабораторних дослідів глини та поливу в гончарних навчальних закладах Полтавського губернського земства (1894–1916 рр.) 185
Миколенко Д. Поразка Болгарії у Першій світовій війні в оцінках Народно-ліберальної («стамболовістської») партії . . 197

З ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ

- Пришляк В., Гжеськов'як Р., Циганок О.** «Щасливе пророцтво», або «Прогностик щасливий»: панегірик Пилипа Орлика миргородському полковникові Данилу Апостолу. . . . 203

МЕМУАРИ. СПОГАДИ

- Соломаха С.** Революція Гідності для мене була Третім Майданом. 221

РЕЦЕНЗІЇ. ОГЛЯДИ. АНОТАЦІЇ

- Музика Ю.** Половець В.М. Половці і Київська Русь. Чернігів, 2017. 230
Демченко Т. Казімір В.А. «Правда і добра воля переможуть». Життя та діяльність Василя Дубровського в Україні (1897–1943): монографія. Харків–Чернігів, 2018. 234
Луговий О. Лильо І. Греки на території Руського воєводства у XV–XVIII ст.: монографія / Ігор Лильо. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 237

Шеф-редактор

С. О. Павленко

Головний редактор

В. О. Дятлов

Заст. головного редактора

О. Б. Коваленко

Редакційна колегія

В. О. Дятлов

М. К. Бойко

О. Г. Самоїленко

А. М. Боровик

Г. В. Боряк

Є. М. Луняк

О. Б. Коваленко

О. О. Маврин

О. П. Моця

Ю. А. Мицик

А. М. Острянюк

С. О. Павленко

В. М. Половець

Г. В. Папакін

С. М. Свистович

Т. В. Чухліб

К. М. Ячменіхін

Редакційна рада

І. М. Апіфіренко

О. Я. Гранін

Г. Ю. Івакін

С. Л. Лаєвський

Д. М. Лозовий

В. В. Мельничук

П. М. Мовчан

М. О. Носко

Н. Б. Реброва

І. М. Ситий

Ю. О. Соболь

О. П. Реєнт

В. Ф. Чепурний

Випусковий редактор

О. М. Герасимчук

Журнал видається за фінансової підтримки Чернігівської облдержадміністрації.

Засновники: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка; Національна спілка краєзнавців України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Інститут історії України НАН України

Рекомендовано до друку Вченою радою Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (протокол №9 від 24 квітня 2019 р.)

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

УДК 94 (477)

о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко

З НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРЩИНИ (XVII-XVIII ст.) (Частина 14)

У цьому випуску «Сіверянського літопису» підготовлено чергову добірку документів, що стосуються Сіверщини і уводяться до наукового обігу (про наші пошуки в архівосховищах і необхідність публікації документів з історії Сіверщини вже говорилось у попередніх частинах даної статті).

Усього тут наводяться тексти 65 документів. Більшість із них зберігається в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ), решта (№№ 15, 17, 18, 21, 22, 24-27, 29, 30, 39, 41, 42, 45, 47-51, 53, 65) – в Центральному державному історичному архіві України у Києві (далі – ЦДАК України) або в архівосховищах Польщі (№№ 5, 6, 7, 10, 11). Десять документів були опубліковані в малодоступних польських виданнях (№№ 1-4, 8, 9, 12-14, 19). Десять документів датовані 1661-1672 рр., решта – відноситься до XVIII ст. Переважна більшість документів подається повністю, решта (№№ 1-8, 10-13) – у вигляді регестів.

Серед документів цієї частини нашої статті необхідно знову виділити ті, котрі доповнюють «Український Дипломатарій XVI-XVIII ст.», тобто документи гетьманів, полковників, взагалі старшини. Це поодинокі документи Павла Тетері (№ 6), Івана Скоропадського (№ 16), Кирила Розумовського (№ 63) і два універсали та лист Данила Апостола (№№ 49, 54, 55). Представлені також три укази (№№ 32, 38, 60) правителів Генеральної військової канцелярії (далі – ГВК). Багато документів полковників: корсунського Андрія Кандиби (18, 56) і батуринських та корописких сотників (№№ 17, 21-26, 28, 31, 34, 40, 40-45, 47). Представлені документи чернігівських архієпископів: мається на увазі лист св. Антонія Стаховського (№ 27). Не менш солідно виглядає список адресатів. Це – гетьмани Іван Скоропадський (№№ 18, 21, 23-27), Павло Полуботок (№ 29), Данило Апостол (№№ 42-45, 46, 53, 54-58), ГВК (№№ 31, 34-37, 39-41), генеральний суддя, можливо, Іван Ніс (17), ніжинські полковники Петро Толстой (№ 52), Іван Хрущов (№ 49), київські митрополити Йоасаф Кроковський (№ 15) та Рафаїл Заборовський (№ 61), чернігівський архієпископ Іродіон Жураковський (№ 51). Представлені регести листування коронного канцлера Речі Посполитої біскуп Миколая Пражмовського, коронних гетьманів Єжі Станіслава Любомирського, Адама Сенявського та ін. (№ 1-8, 12).

Почнемо з документів XVII–початку XVIII ст., які представлені переважно регестами. Це листи Тетері і згаданих високопоставлених осіб Речі Посполитої. До них прилягають листи-новини 1703 й 1705 рр. Усі ці документи, в яких розповідається головним чином про події 1660-1664 рр., насамперед про похід короля Яна Казимира на Лівобережну Україну, важливі тим, що у п'яти з них є згадки про гетьмана Івана Мазепу. У 1661 р. він передає королю Яну Казимиру відомості про похід на Лівобережну Україну полковника Гуляницького (№ 5), а отримав ці дані він від польного писаря Яна Фридерика Сапіги (а той вивідав таємно, перебуваючи у гетьмана Юрія Хмельницького). У листі Мазепа названий трохи незвично: Мазепкою. Але так було

написано Пражмовським видно не з метою зневажити Мазепу, а скоріше вказати на його молодий вік. У 1663 р. (№ 6) Тетеря інформує Пражмовського про свої дипломатичні зусилля і вказує, що про релігійні питання він «подав усну реляцію пану Мазепі». Ясна річ, що Мазепа мав передати ці дані Пражмовському чи королю. Це дві звістки є унікальними тому, що про молоді роки Мазепи маємо лише спорадичні звістки. Зокрема перші дані про діяльність майбутнього гетьмана стосуються 1663 р. (посольство від імені короля до гетьмана Тетері) [1], а про події 1661 р. (дуель з шляхтичем Яном Хризостомом Пасеком) дізнаємося тільки від самого автора тенденційних спогадів – самого Пасека. Говориться під 1704 р. і про готовність Мазепи виступити з військом з-під Києва у похід на Волинь та Галичину (№ 12). У наступному документі (№ 13) 1705 р. йдеться про загрозу для польської шляхти внаслідок цього походу. Врешті у 1705 р. (№ 14) ціла новина розповідає про виступ у похід українського війська на чолі з Мазепою і описується порядок війська у поході: «Найпершим йде Фастівський полк Михайлика (Michailka)... Потім йде сам пан гетьман [Мазепа], перед ним несуть булаву, над ним бунчук, а під бунчуком чимало й порядна асистенція. Потім йдуть городові полки лінією із з флангами і гармати». Підкреслюється пишність виступу Мазепи, яка «може дорівнюватися королівській». Відзначається, що Мазепа і старшина були на месі у монастирі бернардинів у Сокалі, де була знаменита чудотворна ікона Богородиці і щедро обдарували її (1951 р. ікона була перенесена на територію Польщі до бернардинського костюлу в Кракові, а потім до костюлу св. Станіслава Костки у Грубешеві). Сам гетьман дав на ікону «рубіновий канак і 150 талярів бернардинам». Канак – це жіноча нашійна прикраса-гривня з дорогоцінним камінням чи перлами, які щільно прилягають до шиї. Ще у одній новині (№ 10) цього разу дещо пізнішого часу (1674 р.) йдеться про військові дії на Поділлі. Невідомий автор між іншим зауважує, що про дії калмиків і Гадяцького полку він чув від козаків, котрі «Мазепу, взятого з ликами, відвозили від царя».

Є ще п'ять документів, у котрих згадується Мазепа. В універсалі Скоропадського 1713 р. (№ 20) вимагається від старшини Стародубського полку, особливо полковника Лук'яна Жоравки та погарського сотника Семена Галецького, надати землі колишньому погарському сотнику Захару Іскрі, який «от измінника Мазепи разореня... понес обиду в полях и сінокосних угодиях». У листі-проханні колишнього батуринського жителя Якова Толмаченка до гетьмана Данила Апостола 1728 р. (№ 48) автор твердить, що його покійний батько був перекладачем у Мазепи і просив відновлення його прав на маєтності в Батурині. На цю «супліку» позитивно відгукнувся гетьман Апостол і звернувся з відповідним листом до ніжинського полковника Хрущова (№ 49). Можна вказати на скаргу Олени Чечіль, дружини відомого мазепинця, наказному гетьману й чернігівському полковнику Павлу Полуботку новомлинського жителя Грицька Ященка, що вкрав у неї гроші.

Закінчуючи огляд документів другої половини XVII–початку XVIII ст., вкажемо на лист-новину 1703 р. шляхтича Влошкевича (№ 11), в яких стисло говориться про розгром повстанців Абазіна і його полонених, про дії Палія, а також лист 1712 р. (№ 19) шляхтича Пшебендовського, у котрому теж згадується Палій.

В універсалі Скоропадського 1710 р. (№ 16) міститься наказ чернігівському полковнику Павлу Полуботку та іншій старшині, щоб вони згідно з проханням міського війта Федора Лопати не боронили брати податки на користь міста з шинків. Листопадом того ж року датовано лист корсунського полковника Андрія Кандиби до Скоропадського (№ 18). У ньому йдеться про пошесть у Києві і про те, що Кандиба ув'язнений там з якимсь Новицьким та з кількома шведськими полоненими. Він просив гетьмана про звільнення, принаймні про суд, щоб звільнитися від наклепів і звинувачень князя (Меншикова?). Враховуючи те, що полковницька каденція Кандиби уривається 1710 р., можна припустити, що він помер наприкінці цього року. Взагалі, рід Кандиб досить непогано вивчений істориками, але звичайно немало документів ще зберігається в архівосховищах. Про деякі з них ми доповідали на VIII Конотопських читаннях [2]. Цього разу на суд громадськості подаємо ще два документи Кандиб. У першому з них (№ 56) Андрій Кандиба звертається до гетьмана Апостола з проханням

врахувати його заслуги (він служив ще з часів першого походу під Перекоп 1687 р.) і надати якусь маєтність «для підпори дому моего». Ще один документ 1750 р. (№ 62) стосується земельного конфлікту, до якого був причетний Данило Кандиба.

В іншому листі (№ 60) його удова Домнікія (дочка Якова Лизогуба) просить гетьмана звільнити підсусідків її хутора від міських (ратушних) повинностей, а також стягнути борги від бунчукових і значкових товаришів. Представлені в даній публікації й скарги Апостола. У першій з них (№ 57) Тетяна, удова Семена, скажиться на конотопця Семена Савуценка, який двічі заборгував її чоловіку, і на конотопського сотника Йосипа Костенецького та просить справедливості. Цікаво, що Савуценко «в малих еще літех будучи», вчився «в школах в Полщі» (очевидно на Правобережній чи Західній Україні), а покійний чоловік Тетяни був там (в Польщі), продаючи волів. Савуценко не хотів віддавати гроші, а сотник чомусь забрав боргову розписку, а потім навіть вкинув Тетяну у в'язницю. Дві наступні скарги до гетьмана Апостола (№ 58, 59) написав Лесько Давидов, житель с. Юрківці (нині – в Талалаївському р-ні), який потім оселився у Конотопі. Коротко суть його справи в наступному. На Вознесенському ярмарку в Конотопі Лесько купив у знайомого запорожця Артема віз солі, а потім дозволив йому проживати у себе. Потім до Артема прийшов інший запорожець Іван Нелюб і житель Коропа Іван і вони втрюх пішли на всю ніч до корчми. Там Іван з Коропа загубив 100 золотих і чомусь звернув провину на Леська, який не був у їхній компанії. Коропський сотник (Григорій Химич) став на бік свого підлеглого і тому бив Леська та його дружину, посадив у в'язницю на півтора місяці, конфіскував худобу. Лесько просив про справедливість і відшкодування матеріальних втрат. Хоча гетьман видав відповідний указ, але сотник замість його виконання знову побив Леська, причому при свідках. Це викликало повторну скаргу Леська.

Першим за хронологією сотницьких документів є лист 1710 р. батуринського сотника Григорія Яковенка до генерального судді Війська Запорозького (№ 17). Ім'я останнього не вказано. У довідниках маємо пропуск (1709–1714 рр.) між каденціями Семена Чуйкевича (1706–1709) та Івана Носа (1714–1715). Усе ж припускаємо, що це міг бути Ніс. У листі йдеться про конфлікт між батуринськими жінками: Приською Денисівною та Цилюричкою (остання очевидно виконувала лікарські функції і не сплатила Присьці зароблені гроші незважаючи на лист генерального судді). Цилюричку підтримував брат Яків Сучченко («Сутченко»), який навіть самовільно звільнив сестру з тюрми. Цей брат був досить впливовою особою і це видно той самий Яків Сутченко (більш відомий під прізвиськом Долинський), батуринський сотник у 1713 р. (початкова дата каденції невідома, це сталося між 1710–1713 рр.). Цікавими є і документи коропських сотників Демяна Кононовича та Івана Порохонського відповідно 1713 та 1716 рр. (№ 21, 22). Це важливо хоча б тому, що Коропська сотня не привертала до себе особливої уваги дослідників. У першому з них – листі Кононовича до Скоропадського сотник просить залишати прибутки хоч з дрібних шинків, бо сотні завдано чималих збитків через переходи містом восени 1712 р. російських військ. У другому – розслідуванні Порохонського про загибель підпрапорщика Трофимова не можна не звернути увагу на пияцтво, крадіжки і здирства, які чинив цей російський військовий в с. Рождественському (нині – Жовтневе Коропського р-ну).

Добре представлена документація сумнозвісного батуринського сотника у 1713–1732 рр. Федора Даниловича Стожка. Його біографію в основних рисах непогано висвітлив О. М. Лазаревський [3], а деякі документи цього сотника ми вже видрукували в попередніх частинах даної статті [4]. Нагадаємо, що він став підійматися по сходах кар'єри ще під час гетьмана Самойловича. Коли почалося повстання Мазепи і війська Меншикова обложили Батурин, його двічі посилали до повстанців з вимогою капітуляції. За це він був призначений кралевецьким сотником, воював проти гетьмана Орлика і став батуринським сотником, де «відзначився» беззаконням та здирствами. Скарги на нього гетьманам Скоропадському та Апостола, до генеральної військової канцелярії не давали успіху, бо російська колоніальна адміністрація всіляко його підтримувала. Але спершу подамо документи нейтрального, якщо можна так висловитися, змісту. Першим за хронологією є його лист 1716 р. до Скоропадського (№ 23). У ньому

він говорить про конфлікт між козаком з села Обмачів (нині – у Бахмацькому р-ні) Кіндратом Чайкою та війтом цього ж села Іваном Нічоґою. Подібних конфліктів з ченцями новгород-сіверського та новомлинського (жіночого) монастирів в селах Обмачеві, Атюші, Пальчиках, Ксендзівці (нині – Пролетарське) й Мелні стосуються й листи 1717 р. (№ 25, 26). У наступному листі того ж 1717 р. Стожок доповідає про слідство щодо кривд, які завдав батуринцям російський капітан Пашков (№ 24). У липні 1725 р. він доповідав ГВК щодо двох артилерійських пушкарів Луниченка і Никитенка, які мешкали в Батуринській сотні в с. Ксендзівка (№ 41). Цим він звітував на запит ГВК у цій же справі (№ 39). Очевидно тих же пушкарів стосувалося його «доношение» вірогідно 1728 року (№ 47). Наступні три документи безпосередньо стосуються самого Стожка. Перший з них 1726 р. (№ 42) стосується справи козаків с. Красного Батуринської сотні (можливо, суч. с. Красне Новгород-Сіверського р-ну). Слідство згідно з указом ГВК проводив колишній батуринський сотник Яків Долинський. Стожок не погодився з його результатами, звинувачуючи Долинського в тенденційності. Зараз майже неможливо розібратися в тому, хто правий, хто винуватий. Але не можна не відзначити, що Стожок не пропустив нагоди звинуватити Долинського в участі в повстанні Мазепи: «перший вишедши он к ріки Сейму, просил сиятельного князя Дмитрия Михайловича Голіцина, якобы здаючися, а потом пошедши в Батурин, стрелял з Батурина на армейские его императорского величества войска».

У наступному листі-скарзі Стожка, адресованому гетьману Апостолу очевидно у 1727 р. (№ 43), він звинуватив ченця Йоакима Богомодлевського, уродженця Красного Батуринської сотні, випусника й викладача Києво-Могилянської Академії, у гулянці з жінками й ув'язнив його. Тут же прикріплено і екстракт скарги Богомодлевського на батуринського сотника 1728 р. (№ 44). Ця подія сталася у 1719 р. Слідство й суди давали суперечливі результати і тяглися 13 років. Заступництво авторитетних церковних і культурних діячів, зокрема Лаврентія Горки, принесло свої плоди. Богомодлевський був реабілітований і потім викладав грецьку мову, піїтику та риторику у Вятській семінарії, однак роки судової тяганини, ув'язнення та заслання підірвали його здоров'я і прискорили його смерть. Стожка ж стосується і скарга на кривди від нього, подана гетьману Апостолу мешканцями с. Пальчики приблизно у 1728 р. (№ 46). Основний зміст цієї скарги переказав свого часу О. М. Лазаревський [5], але тут подаємо повний текст скарги без скорочень. До речі, коли батуринець Юрко Карлащенко скаржився на Стожка канцеляристу і показував гетьманський (очевидно Апостола) обороний універсал, то сотник зневажливо сказав «хиба, мовит, твоюй матери теперешний гетьман дав за тое універсал, що бувало дівок мазепиних вихлюе, яких бувало до Мазепи приводят». Сенс слова «вихлюе» не вповні ясний, і спроби Лазаревського пояснити його запозиченнями з польської чи німецької мови були явно невдалими. Але правильним є його здогад, що Стожок переказував тут плітки про Мазепу. Попри велику кількість скарг на Стожка, є колективна супліка козаків і міщан Батуринської сотні на городового отамана Федора Прийму і Чирвинського (поштмейстера?) до ніжинського полковника Толстого (?), де захищають сотника (№ 52).

До сотницьких документів відносимо також клопотання воронізького сотника Холодовича та городового отамана Слабія, в якому підтримується «доношение» 1724 р. Ружила, отамана с. Собич (№ 34) щодо побоїв козакам від російських військових і прагнення намісника новгород-сіверського монастиря обернути їх у підданство. Власне Холодовичу належать три «доношения» 1724 р. до ГВК (№ 34, 35, 36 (це підписане також Слабієм, воронізьким городовим отаманом). У них містилася скарга на власників сіл Клишки, Чепліївка і Собич, котрі не відпускають нововписних козаків, зокрема Івана Вербицького та Івана Жирного, на службу. Це ставить під загрозу приготування козаків Воронізької сотні у Гілянський похід. «Доношение» від 16 (5) грудня 1725 р. щодо провіанту для цих козаків друкувалося нами в одній з попередніх статей даної серії. ГВК відгукнулося на ці «доношения» своїм указом (№ 33), звелівши залишити козаків у спокої. Додамо, що походу на Кавказ 1722 р. стосується і реєстр козаків Коропської сотні 1723 р., де вказується кількість як тих, котрі повернулися додому з походу, так і померлих (№ 30).

Ряд документів стосується заплутаної судової справи 1723-1724 рр. між козаками Степаном Приймою та Іваном Мищенком за борг Івана Каркушки. Спочатку отаман с. Митченки виклав своє бачення у «доношении» в ГVK (№ 37). Суть його полягає в наступному: Каркушка заборгував Мищенку (Митченку), а за боржника ручився Прийма. Оскільки борг не був повернений, а Каркушка переїхав у Остап'є Миргородського полку, то Мищенко забрав коня у Прийми. За це вони судилися в генеральному суді у Глухові, але один з позивачів нібито не явився в суд. Хто правий, хто винуватий, не можна визначити, тим більше, що в конфлікті брав участь Іван Гришопенко (можливо, Мищенко проходив у справі і під таким іменем), а із взаємних претензій годі визначити істину (№ 38). У «доношении» 1725 р. батуринського отамана Федора Прийми до ГVK (№ 37) ідеться загадково особу Стефана Василюва, який вимінював на ярмарку в Батурині коня на вино.

Далі йде група документів гетьмана Апостола або пов'язаних з ним. Своїм універсалом 1729 р. (№ 54) він вирішує конфлікт за землю між селянами с. Мартинівка (нині – село Ічнянського р-ну) і бунчуковим товаришем Андрієм Лизогубом на користь останнього. Цікавим є пізніший запис, де згадується сотник полковий гадацький Василь Белецький. Однак такого сотника не знаходимо у довідниках. Щоправда у 1691-1696 рр. цю посаду обіймав (з перервами) Корній Беленченко, можливо, родич Василя. У наступному універсалі (№ 55) гетьман велить припинити здирства – стягування боргів і процентів з козаків – учасників Сулацького походу. У листі ж до чернігівського єпископа Іродіона Жураковського він заступається за військового канцеляриста Костянтина Лисеневича, якого у Чернігові побили, пограбували й арештували слуги єпископа. Сама скарга (№ 53) Лисеневича додається.

Окрему групу становлять документи духовенства. Першим є лист (№ 27) 1718 р. чернігівського архієпископа св. Антонія Стаховського до гетьмана Івана Скоропадського. Він стосується конфлікту козаків с. Ображіївки (під Шосткою) з о. Тарасієм, причому архієпископ виправдовує священика. У листі згадується і генеральний осавул, яким був тоді Василь Журахівський. До цієї групи належить і лист написаний між 1709 і 1715 рр., невідомого протопопа (№ 15) до київського митрополита Йоасафа Кроковського. У ньому автор скаржиться на дії двох священиків у «загребеному» (загребельному?) передмісті Глухова – Веригині: Олексія Кишки та Стефана Усовського, котрі без відома протопопа збирали у Глухівському повіті якісь податки з сільських священиків для того, щоб відбитися від спроб ігумена глухівського Петропавлівського монастиря, котрий начебто хотів захопити Глухівську протопопію. Під № 61 йде грамота 1732 київського митрополита Рафаїла Заборовського, яка адресується протопопам Сіверщини. У ній вимагається уникати зловживань при бранні грошей за треби, що суперечить заповідям Господнім. До них прилягає справа 1799 р. (№ 65) ієромонаха Іриней Фальковського, видатного вченого, майбутнього ректора Києво-Могилянської академії (у 1803-1804), який був архімандритом Свято-Харлампіївського Гамалівського монастиря у 1795-1803 рр.

Документ № 28 – свідчення козака Бахмацької сотні Івана Іваценка є важливим не тільки для краєзнавців Чернігівщини. Він особливо цінний для носіїв цього прізвища, до яких належить і один з авторів статті. Прізвище Мицик (Мисик) уперше згадується у листі волинського шляхтича 8 березня 1544 р. Найраніша згадка про нього в джерелах – це універсал королеви Бони наміснику кузьминському (Кузьмин – містечко у Старокостянтинівському повіті Волинської губернії) Івану Олиці. А 20 грудня 1544 р. Олика виніс вирок у цій справі, де зокрема говорилось про те, що «Мицьк менит ся быт боярином Кузьминским» і відмовляється бути підданим князя [6]. Це прізвище спочатку було відомим на Волині й Галичині, де маємо відповідно волинську й галицьку гілки Мициків, а потім поширилося на Наддніпрянщину (в реєстрі 1649 р. Війська Запорозького знаходимо трьох Мициків у Канівському та Чигиринському полках) та на Сіверщину. Перший відомий з джерел сіверський Мицик – Сава зафіксований в Бахмацькій сотні (Бахмач) в часи гетьмана Брюховецького. Його діти Іван та Степан жили там же, але, збіднівши, Іван перейшов у Прилуцький полк (с. Понори). Потім (до 1722 р.) затіялася судова справа, бо нащадків цього Івана Мицика хотіли записати у прості селяни (майбутніх кріпаків) і відповідно вимагати повинностей. Ця

справа тяглася роками, але врешті за Мициками суд визнав належність до козацького стану. Можливо, далекими нащадками цих Мициків є доц. Лариса Мицик – декан іс-тфаку Ніжинського університету та Зоя Мицик – науковий працівник Тростянецького дендрарію. Предки ж автора цієї статті переселилися далі на південь, у село Зубані Миргородського полку.

З документів другої половини XVIII ст. відзначимо насамперед (№ 63) універсал гетьмана Кирила Розумовського 1750 р., у котрому йдеться про деякі кадрові переміщення. Пізніше у 1768 р. було написано лист Григорія Михаловського, який очевидно служив у ГВК, до Григорія Григоровича (№ 64). У листі йшлося про те, що йому було повелено прибути до Батурина і зайнятися маєтністю адресата в Митченках.

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати – знаком (...)*. Квадратними дужками позначені пропуски в тексті через якісь дефекти (обірвана частина тексту тощо) або відновлені по смислу слова. Зазначимо, що ряд документів з історії Стародубського полку зберігся в копіях кінця XIX ст. Копіст очевидно був росіянином і тому не передав особливостей української мови: ігнорував літеру «ї», «ять» читав як «е», не розумів значення деяких слів тощо. Ми все ж зберегли його правопис.

Сподіваємось ці джерела будуть цікавими і краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на соціально-економічну, церковну і культурну історію краю.

1. Кентржинський Б. Мазепа. К., 2017. С. 101-108.
2. VII Конотопські читання. (м. Конотоп, 12.09.2017 р.). Нові документи до історії роду Кандиб. КЧ. 2017. № 34. С. 11-19
3. Лазаревский А.М. Описание старой Малороссии. Нежинский полк. К., 1893. – С. 246-249.
4. о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко. З нових документів до історії Сіверщини (XVII-XVIII ст.) (частина 5) // Сіверянський літопис. 2017. № 1-2. С.161.
5. Лазаревский А.М. Описание ... С. 247-248.
6. Archiwum książąt Sanguszków w Sławucie. Lwów, 1890. T. IV. С. 414-415.

* * *

№ 1

1660, грудня 25-1661, січня 22. – Лист Яна Анджея Морштина до польного гетьмана Єжі Себастьяна Любомирського (регест).

Мова йде про руського воєводу Стефана Чарнецького. «Від нього маємо, що до вашої мості він «рушив на Лоїв». «Повідом, коли будеш» і «Хмельницького з полковниками приведеш на цю конвокацію».

(Оубліковано: Ochmann-Staniszevska S. Listy Jana Andrzeja Morsztyna. – Wrocław, 2002. С. 185).

№ 2

1661, лютого 1. – Ченстохова. – Лист Яна Анджея Морштина до польного гетьмана Єжі Себастьяна Любомирського (регест).

Мова йде про литовського канцлера Паца і про сеймики. «З Речиці, Стародуба, Мозиря будуть послы» (*депутати*. – Ю.М., І.Т.).

(Оубліковано: Ochmann-Staniszevska S. Listy Jana Andrzeja Morsztyna. Wrocław, 2002. С. 188-189).

№ 3

1661, лютого 5. – Ченстохова. – Лист Яна Анджея Морштина до польного гетьмана Єжі Себастьяна Любомирського (регест).

Канцлер послав листи до чернігівського воєводи Станіслава Беншовського. «Не сумніваюсь, що він привезе Юрія Хмельницького, бо йому «за це обіцяно Чернігів, котрого він дуже домагається».

(Оубліковано: Ochmann-Staniszevska S. Listy Jana Andrzeja Morsztyna. Wrocław, 2002. С. 189-190).

№ 4

1661, лютого 6. – Варшава. – Лист Яна Анджея Морштина до польного гетьмана Єжі Себастьяна Любомирського (регест)

Рада «має відбутися в Острі (*вона відбулася 23.12.1663 р. – Ю. М., І. Т.*), туди мають прийти їх м. панове литовські гетьмани. [Мова піде] про успішність переговорів, для чого примчав і московський посол, просячи, щоб їх відновили. Всю провину за незавершеність переговорів він звалює на Нащокіна [...]. Король й. м. після безкровного взяття Воронкова, Борисполя й Гоголева йшов під Остер, (вважаючи), що місто без сумнію піддасться. Але в замку є кількасот московитів. В Чернігові, Ніжині, Переяславі, Ромні, Києві, Козельці і в усій цій Україні їх (московитів) нараховується 13 000».

(Опубліковано: Ochmann-Staniszevska S. Listy Jana Andrzeja Morsztyna. Wroclaw, 2002. С. 282-283).

№ 5

1661, березня 7. – Варшава. – Лист Миколая Пражмовського, коронного канцлера і луцького біскупа, до невідомого (регест)

«Посилаю листи і повідомляю про похід за Дніпро Гуляницького, що сталося після наради з нашими панами: белзьким воєводою і писарем польним (*Яном Фрідріхом Санігою. – Ю. М., І. Т.*)». «Подав достатню відомість королю й. м. пан польний писар через Мазепу (Мазерке)». «Татари прийшли, щоб з козаками знову з'єднатися проти нас. Господь Бог явив чудо, що козаки, котрі проти нас зрадливо і таємно інтригували, «бо в цей час Сірко захопив 16 тисяч ханських коней, за що проти козаків збройно виступила орда, що насилу вгамувалися, і зараз явно ворогує з козаками». Багато деталей вивідав польний писар, будучи там таємно при Хмельницькому. 18 лютого пан воєвода мав перейти Дніпро.

(БПАН. ВР. № 1065. Арк. 43-44. Оригінал (?)).

№ 6

1663, червня 15. – Лист гетьмана Павла Тетері до коронного канцлера Миколая Яна Пражмовського (регест)

«Посилаю до хана з проханням, щоб виступав з Криму, Уманський полк послав до ногайської орди. Задніпря мусить визначитись: чи віддати повинність й. к. м. і бути його підданими чи воно загине, як вже й почало гинути. «Щодо релігії я подав усну реляцію пану Мазепі».

(Ч. ВР. № 402. Арк. 485. Оригінал).

№ 7

1664, лютого 6. – Варшава. – Лист Яна Анджея Морштина до польного гетьмана Єжі Себастьяна Любомирського (регест)

«З табору під Бабою від 12 січня пишуть, що Дівичю після відкинутого милосердя взяли штурмом 5 січня і доценту вирубали. Однак є наші втрати: з регіменту в. м., м. м. пана, забито капітана Гетца, тяжко поранено Магніфіно (*капітана Якуба Магніфікуса. – Ю. М., І. Т.*). Потім Мена, велике місто, піддалася, також обіцяла підданство і Сосниця. Військо марширує безпосередньо на Сівськ. [...] Король й. м. мосьть ще не оголосив: чи в Новгороді (-Сіверському) мав зупинитися, чи увійти до Московії, чого більше бажає. Брюховецького московити закували. Тетеря залишається при Києві. Обіцяно швидкий прихід калги (-солтана) з великими ордами».

(Опубліковано: Ochmann-Staniszevska S. Listy Jana Andrzeja Morsztyna. Wroclaw, 2002. С. 232).

№ 8

1664, березня 14. – Варшава. – Лист Яна Анджея Морштина до польного гетьмана Єжі Себастьяна Любомирського (регест).

«Новини, які маємо з нашого табору.

Дуже вірогідно, що там вже, дай Боже, щасливо скінчилося, коли в десяти милях від наших були Черкаський, Долгорукий, Боратинський і Змієв, а з іншого боку над-

ходив Ромодановський з Шереметом. Тоді й. к. м. покинув Глухів, котрого не взяв штурмом із значною втратою офіцерів й піхоти, і пішов з'єднуватися з литовським військом, яке досі не зовсім заспокоєне».

(Опубліковано: Ochmann-Staniszevska S. Listy Jana Andrzeja Morsztyna. Wrocław, 2002. С. 283-284).

№ 9

1664, березня 30. – Уривок з реляції новин з України, реферованих Станіславом Геракліушем Любомирським, спиським старостою, в костелі Діви Марії у Варшаві.

«[...] Пише пан Чаплицький з-під Сосниці за Дніпром, що наш роз'їзд, з котрим був відправлений проти неприятеля пан Бідзинський з паном Полубинським у складі шести тисяч кіннотників, розгромлений неприятелем, а навела його на засідку також неприятельська партія війська. Від цих недобитків, коли король й. м. взяв відомість про неприятеля, то з рішення військової ради, відступив, не покладаючись на свої сили [...]. Однак військова рада вирішила, щоб піхоту і артилерію відвести до Остра і там розмістити, найперше забезпечившись по можливості боєприпасами і провіантом. [...] При цьому кажуть про великий голод і нужденність піхоти, слабкості у везінні артилерії, що й не думали про можливість її до провадження до Остра, бо неприятель швидко наступав, а вони ще з цим усім у 30 милях від Остра були [...].»

(Опубліковано: Pisma polityczne z czasów panowania Jana Kazimierza Wazy 1648-1668. T. II (1661-1664). Wrocław Warszawa, 1990. С. 203 (переклад з польської)).

№ 10

1674, не пізніше вересня 3. – Лабунь, Полонне, Меджибіж, Бар. – Новини (регест)

«Прийшла відомість з Лабуня й Полонного, що хан з ордами стоїть в Баланах між Ставищами і Савалицькою (?). Турки з Гоголем та іншими прихильниками Дорошенка взяли Могилев, Кальник, Стіну та інші містечка коло Ладижина. Мурашко, задніпрський полковник, заскочений в Ладижині турецькими військами, покинув місто і борониться в замку. Мінні підкопи перехоплює, але деякі не думають, щоб він витримав облогу. До Москви, як от Ромодановський, князь Трубецької, посланий козак з певною відомістю від бердичівського сотника. Повернувшись, він сказав, що перед чуднівським намісником, що при ньому на три дні припинилася перестрілка в Чигирині для розмови з Дорошенком, але про що там велися переговори, він не знає. Москва прийшла з князем Козловським, але вражена татарською потугою, відступила. Після їхнього відступу Гамалія, який там лишився, видав універсали до містечок, котрі здалися Москві, щоб знову його слухали і були прихильними до турків з-за татар і сердуків (serdaków). Цей же доносить, що цар сам з великими військами йде до Дніпра. Чув це від козаків, котрі Мазепу, взятого з ликами, відвозили від царя, що через кілька тижнів після калмиків Гацяцький полк пішов. Про розгром ординців в кількох місцях так казали, що Дорошенко дозволив від Паволочі брати ясир, як і коло Меджибожа плундрують. Барські черемиси твердять, що вже султан припинив жорстокість для осідлості (osiadłości) України і хоче повернутися від Умані, видав маніфест до Меджибожа та інших погано укріплених міст. З Меджибожа відомості різняться. На минулому тижні, 27 серпня, писали, як там в Ладижин давали відсіч туркам і «скрізь їх, котрі тиранські поводитися, козаки по лісах і засіках дуже громили». Дають знати з Бару і застережено, що під Меджибожем 2 тисячі турків. Кальницький полк козаків і трохи татар туди послано, щоб тримати їх в облозі аж до приходу султана, котрий (так пишуть) уже і Умань мав узяти. Султан думає піти на московське військо, котре стоїть біля Дніпра. Про Україну руському воєводі щодня до Львова приносять відомості. Уланський ротмістр, якого спеціально послали до турецького табору, привіз, що туркам скрізь в Україні щастить, взяли Ладижин, взяли там 50 тисяч ясиру. Мурашка закували в кайдани. Звідти султан мав прийти до Умані, котра нібито теж піддається. Московське військо силою у 100 тисяч, а козацьке – в 50 тисяч стали під Чигирином. Після першого ж бою, коли татари розбили їхній роз'їзд, почали відступати до Дніпра.

Дізнавшись про це, султан наказав орді їх переслідувати і послав за ними частину свого війська. Він наказав також Дорошенку, щоб той прийшов до султанського боку, котрий за Уманню прийшов (?). У турків 50 гармат, 2 мортири».

(БПАН. ВР. № 1070. Арк. 709 зв. Тогочасна копія).

№ 11

1703, березня 15. – Лист шляхтича Влошкевича до невідомого (регест).

«Приходить підтвердження (відомості) про остаточний розгром козаків полковника Абазина і його взятті в полон. Для подальшого приборкання українських бунтів їх мость пани київський, белзький воєводи і віленський каштелян пішли вглиб. До них одізвався Палій, що хоче віддати комісарам Білу Церкву, аби тільки їх було послано, а також з'єднатися з їх військом проти шведів».

(АГАД. Ф. «Зібрання Марчака». № 142/4. Арк. 53-54. Тогочасна копія).

№ 12

1704, травня 8. – Табір під Сандомиром. – Лист шляхтича Пшебендовського до Адама Сенявського, польного гетьмана короного (регест).

Москва дає 12 000 піхоти, які мають піти в Руське і Волинське воєводства. «Обіцяє й більше, якщо буде потрібно, бо Мазепа стоїть напоготові під Києвом, що не є таємницею для в. м., м. м. пана».

(Listy Jana Jerzego Przebédowskiego, podskarbiego wielkiego koronnego, do Adama Mikołaja Sieniawskiego, wojewody belskiego i hetmana wielkiego koronnego. 1709-1725. Kraków, 2007. С. 43-45).

№ 13

1705, березня 30. – Берлін. – Лист Максиміліяна Осолінського, драгунського хорунжого, до Катажини з Гжимултовських Нарамовської, шьремської каштелянкової (регест).

«Ми маємо тут відомість про прихід до цієї сторони й. мості п. белзького воєводи (польного коронного гетьмана Адама Сенявського. – **Ю.М., І.Т.**) і дому їх мостей панів Потоцьких; але це мало розуміють (?) у нашого двору. Бо як тільки Мазепа увійде на Русь із своїми військами, тоді й вони, хоч би й хотіли, не зможуть допомогти, бо будуть змушені уважати на свої добра»

(Опубліковано: Biblioteka Ordynacji Myszkowskiej. Kraków, 1860. С. 529).

№ 14

1705, вересня 10. – Табір під Криловим. – Лист-новина невідомого.

«З табору під Криловим, 10 вересня [1705].

Російського війська 70 [тисяч] під командою його мості пана козацького гетьмана Івана Мазепа, в котрому війську є 3 (?) полки, 93 гармати, самих возів 11 тисяч. Московитів особливо під командою москаля Неплюєва 15 тисяч і 22 гармати, все піхота і драгуни. Однак всі ці під командою пана Мазепа. Диспозиція походу така. Найпершим йде Фастівський полк Михайлика (Michailka) і обирає місце для табору і стоїть в передній сторожі. Потім йде сам пан гетьман [Мазепа], перед ним несуть булаву, над ним бунчук, а під бунчуком чимала й порядна асистенція. Потім йдуть городові полки лінією із флангами і гармати. Пишність у його мості пана гетьмана в наметах, срібних столових приборах і румаках може дорівнюватися королівській. Проходячи з військом повз Сокаль, його мость пан гетьман був на вілії народження Пресвятої Діви в костелі оо. бернардинів, там слухав святу месу перед Пресвятою Дівою, дав на ікону рубіновий канак («канак» – жіноча нашійна прикраса-гривна з дорогоцінним камінням чи перлами, які щільно прилягають до шиї. – **Прим. видавця**) і 150 талярів бернардинам. Там же й інші полковники дали бернардинам кількадесят талярів».

(Опубліковано: Ciesielski T. Diariusz podjazdu z początków jesieni 1705 r. Przyczynek do dziejów wielkiej wojny Północnej // Miscellanea historico-archivistica. – Warszawa, 2001. Т. XIII. С. 98-99).

№ 15

Між 1709-1716 рр. – Лист невідомого до київського митрополита Йоасафа Кроковського.

«Ясне в Бгу преосвященнійший мсцвйй отче митрополита киевский, галицкий и всея Малия Россїи.

Велце мой в Дху Свтом всемилостивійший отче пане архипастыру и преизящнійший блгодітелю.

Впред нозі ваши архиерейские предостойніише яко недостойный послідный раб вашего преосвещения со низжайшим мешканием (?) мовім чрез сию подлую литеру мою облобизаю, а потом ораз по должности моей раболіпной вашей святині извѣстую, иж подобно наивышшого архиерея и вашей митрополитанской пренайдостойніишой вам от Бга данной власти запомнівши, чесный отц Алексей, прозванием Кишка, священник загребенный веригинский предміский, з другим священником отцем Стефаном Усовским, тож предміским лігу собі чили теж импрезу взявши, без відома мене, протопопи своего и вшего послушника пастырского, запустившия по уезду Глуховского сами самоволне без відома и священников міских соборных од сілских священников побор ніякис чили теж складку по таляру выбрали, даючи ехо такое и погоску таковую, же превелебный его млсть гспдин отц игумен глуховский хочет и желает собі протопопию Глуховскую одняти и нам многие трудности и долегливости будет чинити. И так на [так]овые слова Кишчини священниці нікоторие по таляру по обмані, зумишленном од него, мусили давати, одбываючися од превелебного его млсти отца игумена глуховского, жебы под его игом и властью не заставляли. А що горше, же на его млст превелебного в Бгу гспдна отца игумена петропаловского обмовлеовали и силе(...)*вали. Ониє два вишгшереченные священники, же будто укривжене и долегливости ніякиміс чинит священникам, а же мні послідному послушнику преосвещения вшего жаден еще священник в кривдах своїх и долегливостях от превелебного отца игумена за данних от протопопиі моеї не ускаржался.

Тое вашей архипастырской митрополитанской млсти яко истиннійшому моему пану патронові и превелебномудобродіеві повторе з повинности моеї подаю, знати тут теж и я яко низжайший слуга вашої пастырской млсти місто атраменту перо мое в слези умочивши, жал мой сердечный вашей святині яко патронові и всемилостивійшому добродіеві моему на оних же священников двох вишшшеречонных прекладаю, иж ходячи по місту, по улицах жеми людми пред чесною моею братиею оглаголюют и безбюжне оклеветуют мою чест протопопскую (претим ему цале – *дописано на маргінесах.* – Ю.М., І.Т.).

Такими плевосиятельными слови, не слушайте праві сего протопопи будет в нас воскорі иньший протопопа. В так же то не без відома было б так вашей святині, яко теж и самого ясне велможного его млсти пна гетмана премилостивых патронов и добродіев моїх.

А им, двом священникам, на щоб таковые слова о моеї чести шемрати, Бг им нехай звидит, милостивій мой добродію. Я тоє все на милосердное ваше отческое бачене и на превисокий розсудок вашей пастырской млсти спущаю и всю мою надію яко в премилостивійшом истинном пастыр[i...].»

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 42. Арк. 3. – Оригінал)

№ 16

1710, січня 25 (14). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царского пресвітлого величества Войска Запорожского гетман Иоанн Скоропадский.

Пану полковнику черніговскому з старшиною полковою и кому тилко відати належит, сим нашим ознаймуем універсалом, иж пан Феодор Лопата, войт черниговский, з майстратовими просил нашего позволения, абисмо ку вспартю на уставичные наезди росходам міским з людей, шинком яким колвек в городі Чернигові будучих и приездеающих, подачу, почему есть обикновение, выбирать не зборонили. Ми теде, гетман, принявши пана войта черниговского и майстратових прошение, до того респектуючи на уставичные городу Чернігову от наездов долегливости, на що не меньшая в міских

росходах діється убель, яко не збороняем от людей, шинком бавячихся, по чому установка черниговских и приезджающих ку вспартю росходам міским подачу вибирати, овшем позволяем, так жадаем пишно, аби в том пан полковник черниговский и ніхто инший не важился чинити перепони, а шинком, жители черниговские горілчаним приезджающие зась яким колвек бавячиеся, належной грошевой повинности отдавати не били противними, по десяте приказуем.

Дан в Глухові, януария 14, року 1710.

Тут же докладаем и тое, аби для вибрания покуховной подачи з стороны козацкой и міской били пристави учиненни и на jakie колвек міские потреби зібранние гроши, потребни будут за відомом пана полковника оборочатися міют.

В подлинном подпис таков:

Звышменованный гетман рукою власною.

В подлинном універсалі печать гетманская».

(НБУВ. ІР. Ф. VIII. № 2326. Арк. 43 зв.-44. Тогочасна копія)

№ 17

1710, липня (25) 14. – Батурин. – Лист батуринського сотника Григорія Яковенка до генерального судді Війська Запорозького Івана Носа (?).

«Мсці пне судия войсковой енералний, премилостивий пне и великий добродію.

В заводі Проски Денисовни с Цюлюричкою батуринскою поважний лист ваш пнський видан ей, Просці до наказной старшини батуринской, жеби по свідительству людзкому помянутая Цюлюричка оной Просці за заслужені роки талярей десят заплатила. Якож висвідчає Роман Тимонович, Яким Копилец, Васил Рожен и иние люде многие, же она, Проска, през килко літ служила в дворі Цюлюриччином и за службу ей не доходила ей от Цюлюрички плата, що грозячи, приказали, аби она Цюлюричка помянутой Просці подлуг листу вашего пнского талярей десят заплатила и нудили вязанем туремним. Теди брат ей родний Яков Сутченко самовластно без відома старшини с турми випустил. Так же она, Цюлюричка, противо листу вашего пнского пред наказною старшиною мовила, же якобы тот лист ей, Просці, от ніякихсь бенкортов видан и не слухаючи писма вашего пнского и свідительства людского, отнюдь не хочет ей, Просці, за заслугу заплатит, мовячи: нехай мене позиває пред суд енералний. Прето ми такой упартой Цюлюричці из братом ей Сутченком не могучи что з оними чинит ускаржающуюся сторону, просим Денисовну отсилаем (?) за висоце поважного розсудку вашой пнской млсти з суду енералного помененную Цюлюричку позов и оной сироті за заслугу пред судом вашой пнской млсти заплатит.

О сем вашой пнской млсти донесши до услуг, мя поліцаю вашой пнской млсти, моему велце премилостивому добродієви найнижший слуга и подножок Григорий Яковенко, сотник батуринский.

З Батур[ина] июля 14 1710 року».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 42. Арк. 1. Оригінал).

№ 18

1710, листопада 13 (2). – Київ. – Лист корсунського полковника Андрія Кандиби до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний млствий пане.

Имію несумірную надіжду же по так долгом пребиванії в самом злочюченії воздуха, яке колвек над нами неволники своїми его ннжое (?) сиятельство покаже милосердие иле ми в самом моровою заразою вредителном місту я з неволником Новицком и килко шведскими полоняники через все тое моровое повітре пребивали, а иншее неволники сохранили живот свой по острогах(?), однако же всі храними милосердим Бжиім и хто віст судби его грішник. Достоин сії на большое судим и казним бити блюдется или озлобленни не повинні от рук человеческих десница Гедня

сохраняет ніби явственні показует, их же аж помиловал праведно от вас помилования достойни, а же княжое сиятельство не показавши милосердия, еще преумножил долготу неволи нашей, которая так горка ест я (...) * мню сладчайшую бити смерт, ніжели долготу неволи, умилосярдися велможност ваша, не дажд в сей нуждной погибели кончит живот и всім старанем своїм звол уволити или когда невозможно уволнит, принамній на том упросит его княжого сиятельства не нудячи болше неволею, судом своим преодолит, что з моїми розсудивши клеветники, о тое прошу вашой велможности и его млстивим вручаю респектам и зостаю велможности вашей в всем жичливий и нижайший слуга Андрей Кандиба.

З крепости Печерской ноевр[ия] 2 1710».

Адреса: «Пресвітлішого и високодержавнійшого его царского величества Войск Запорозких обоих сторон Дніпра гетману, ясневелможному его млсти пану Иоану Скоропадскому, моему милостивому пану и великому добродію, отдат от полковника корсунського».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 22. Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою. Записи: «В задер[жаних] в Печер[ску] будучого просит о свободі (...) * панской (...) * в Глухов на року 1710», «Доношение Андрея Кандиби, бунчукового товариша, заразившогося опасною болізнюю, о свободі его (...) * ему з другими, тако обр[и]таючимися людьми, з протчими (?) 1710 год ноеврия 2»)

№ 19

1712, липня 3. – Варшава. – Уривок з листа шляхтича Пшебендовського до Адама Сенявського, польного гетьмана коронного.

«Тут є відомість, що Біла Церква евакуйована [...]. Що тоді там буде з обороною і кому Москва цю фортецю віддає? Якщо якийсь білоцерківський козак туди влізе, то знову буде тримати всю Україну, а нам тяжко буде її добувати, не знали ми, що робити з Палієм».

(Listy Jana Przebędowskiego, podskarbiego wielkiego koronnego, do Adama Mikołaja Sieniawskiego, wojewody belskiego i hetmana wielkiego koronnego. 1709-1725. Kraków, 2007. С. 203-204).

№ 20

1713, січня 31 (20). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царского пресвітлого величества Войска Запорозкого обоїх сторон Дніпра гетман Иоан Скоропадский.

Пну полковнику стародубовскому, старшиною полковою и всім войскового и посполитого чина того ж полку обивателем, а особливе пну сотнику погарскому зо всею старшиною городовою погарскою и кому тилко відат належатимет, иж пн Захарий Искра, бувший (*це слово написано двічі. – Ю.М., І.Т.*) сотник погарский, во время ставшогося ему от измінника Мазепи разореня не меншую понес обиду в полях и сінокосних угодиях, а тута перешовшие с того боку Дніпра, не міет чим доволствоват, просил теди нашего себї от нас універсалу на поле Пушкарувское и пожню, прозиванием Торкин, якими он, будучы на сотництві погарском, владіл, якому прошенію пну Искрі ми не отрелис, але ми, гетман, склонившися и уваживши за реч слушную за его праці здавна ронение у Войску Запорозком, наш видаем потвержателний універсал. Так пилно мїти хочем и рейментарско приказуем, аби ніхто старшого и меншого, яко и посполитих людей полку Стародубовского, так сотник погарский з урядом, не мїл и не важился ему, пну Захарїї, вижей речених ґрунтов, от нас наданих и куплею набитих и своєю працею приспособлених, жадних и найменших чинити кривд и долегливостей и жадного мїти интересов до них пилно упоминаем и розно под неотпустним каранем приказуем.

Дан в Глухові генваря дня 20 1713 года.

Звише менований гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 56288. Тогочасна копія).

№ 21

1713, травня 29 (18). – Короп. – Лист коропського сотника Дем'яна Кононовича до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний премилостивіший наш добродію, мсці пне гетмане.

Високоповажний велможности вашої панская міючи мы у себе універсал для общого вспоможения убогой громаді города ншого в безперестанних тяжестях діючихся сих времен непостоянних од шинков покуховних, якими до сего часу значную усе убозтво дознавали полегку и ослабу (?), якож и под час бытности войтаншого у велможности вашої панская, которому з тоєю же премлствыя своя ласки рачилисте потвердити словесно оними шинковими хот (...) * убогой громаді чинити помоществование; з яких кромі щеденних росходов и поклонов трактующим гсдом полковником чрез город нш прошлой осени ж (якие немало нас коштуют) значних росходов тут виражаю, на провиант для полку Саксонского купилисмо самого сіна за сімдесят золотих, овса для того ж полку купили за шістдесят золотих до алтелиерії войскової велможности вашої рейменту купили шкур пят римарских за десят коп возов купилисмо пят, шкур возових чотири, саль дві, соли пудов два, сокір дві, заступув два, копаниц дві, інших приборов до возов потребних. На що витратилисмо тих же грошей покуховних сполна шістдесят золот[их]. По которие приходние гроши его млст пн полковник нш ніжинский уже по виході людей з корогвою, изволил прислати для чого мусілем, получивши той лист (а барзій же упередил до перевозу обоз полку ніякого великоросійского), вернутися з под корогви на малое время донести о такой волі его млсти пна полковника ншого до велможности вашої, которие извістуючи и изгола для страчення тих грошей на вижеозначенние потреби не маючи где узят (а барзі упевненни високоповажним словом велможности вашої).

Под ноги велможности вашої упавши, млствого добродійского жебраем млсрдия, аби ониє хот мілкие у городі ншом шинковие приходи инуді (?) не были отдалени, з яких узнаючи убогие жители нши в тяжестях своїх дефелгациї должни о щасливом и многовременном велможности вашої доживотне млсти Гсда Бга пребиванії, яко и не престаєм.

Велможности вашої, премилостивішого ншого добродія, найнижший подножок Демян Кононович, сотник короп[овский].

З Коропа 18 мая 1713 року».

Напис на звороті: «Его царского пресвітлого величества Войска Запорожского, обоїх сторон Днепра гетману ясневелможному его млсти мсці пну Иоанну Скоропадскому, моему премилостивішому пну и велце ласкавому добродієві, яко найпокорніше от сотника коропского Демяна Кононовича року 1713».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 88. Оригінал).

№ 22

1716, березня 7. – Короп. – «Розиск» коропського сотника Івана Федоровича Порохонського.

«1716 год марта 18 (7) д.

По указу ясневелможного гспдна гетмана Івана Ілліча Скоропадского и за відомом гспдна полковника Андрея Филимовича Шарфа ездили для розиску коропской сотник Иван Федоров сн Порохонский, поручик Никифор Бікетов в село Рождественное о роспросі тамошних жителей о умершем подпрапорщіку Харитону Трофимову роспрошивали.

Вдова Христина Мартинова доспрошивана и сказала: стоял ді у мене подпрапорщик Харитон Трофимов и прийшлого марта 5 числа он, подпрапорщик, упился пян и затім от салдат своїх остался и лиг спат и проспавшис, надяг свой мундір, кафтан, камзиол и шляпу, того ж часу над вечер пошол збирати с кварталер провианту и собрав провиант, прислал из другой квартири мужицким хлопцем хліб и пшоно ко мні и я ді того хлопця спитала, а Харитон гді пошол, и хлопец сказав: пошол ді на село, а послі того он, подпрапорщик, к нам не бивал и я ді его ніде не бачила. А по отходу того хлопця приехал ко мні на двор драгун, не знаю откол и которого полку и как зовут не

скажу, толко в красном плащі и на білому коні в санках и просил у мене овса и я ему сказала: нема у нас овса и он поїхал от мене на село просто.

Сказала шинкарка Анна Лукяниха: того ж числа приїхал ді ко мні драгун увечері на білом коні в санках и вшол в хату, а палаш голий под плащом держит, а потом ушел подпрапорщик в хату и стали с тим драгуном рукаца и спрошивал его драгун: какой ти себі чин иміеш и он сказал: я ді подпрапорщик. И тот драгун сказал: и я ді такой же чин имію и витяг тот драгун ис саней своїх пляшку горілки и почали пит и, випивши горілку, пошли ис хати и сіли в санки оба вмісті и поїхали в другой шинк до Галушихи. Толко у мене взято тайно сковороду, а ссору анікакого себі не чинили.

Анна Галушиха сказала: того ж числа увечері я ді уже спат легла и приїхал ді ко мні драгун и вшов в хату, просил вина за копейку и я ді ему сказала: нема у мене горілки, тилко ест пиво и он покоштував пива и пошол ис хати, а подпрапорщик Харитон ис саней не вставав и драгун тот сіл с ним в сани и поїхали просто по селу. А как той драгун был и того часу украл у мене три мотки пряжи синей, а хватилася тоей пряжи на другой ден по утру.

Евдокия Гойчиха того ж числа вночі ехала з батуриных млинов с невіскою своею да с паробком и под селом Рожественним стрілся драгун, а с ним сиділ подпрапорщик Харитон п'яний и кричал: брате поганяй коня. И тот драгун мене проїхал, а на других с'нях позаду сорвал с невістки моеї кожух и побіжал просто батуриным шляхом. И приїхала ді я додому, уже люде спят и за тім мы никому про то не казали. Токмо в господі сказали старому, что кожух снял не знат який драгун с невістки. И старий сказал: уже поночі негді шукат того.

И марта 6 числа рожественский жител Тимофей Гайдуков ехал рано само друг со млина батуриного, уже слнце узойшло и наехал под селом на дороге умершого подпрапорщика Харитона ободрано плаття, толко у штанях, обутой (?) и я ді остановилс'я над ним и прикликал других жителей міских, которие в поля ехали за своїми нуждами и послали сказат тому салдату, которий стоял у гдrevих лошадей Григорию Лапке, сказали и я, Григорий как мні сказали пошол с ними и тіло с ними смотріл и пошол к отаману и, собрав громаду, и подняли тіло его, Харитона.

И марта 7 числа стародубский жител Петр Андріев сн Хлістуненко приїхал из Батурина в село Рожественное и сказал про того драгуна, что відел ді я такого драгуна в Батурині у красном плащі и на білом коні в санках у шинкарю, которий шинкует у гетманском шинку и віділ я тое, продавал той драгун тому шинкару кожух и плахту и мотки синіе и сковороду и тот шинкар Иван с ним не зийшолс'я, что просил дорого и вийшел он, драгун ис шинку и принес горілки своей и почал того шинкара и шинкарку частоват. И они пит горілку не стали и той драгун почал поїт своїх людей, которие з ним, драгуном, войшли в шинк у сірих свитках и в постоях два члвки москалі и, пивши горілку скоро, и поїхали борзенским шляхом. А тот шинкар сказал мні, что сей драгун у мене бувал и в літі сколко разов и самий ді драгун злодій.

Иван Федорович, сотник короповский».

Напис на звороті: «Розиск о умершом подпрапорщику од короповского сотника року 1716 марта 9 д.».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 199. Оригінал).

№ 23

1716, листопада 20 (9). – Батурич. – Лист батуричського сотника Федора Даниловича Стожка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, мні велце премилостивий пне и великий добродію.

Кондрат Чайка, козак и жител обмочевский, маючи висоцеповажний ясневелможности вашей на трох чоловіка крeвних своїх, тамошних же обмочевских жителей, універсал, жебы их яко убозтвом подупалих (взглядом заслуг Чайчиних) до тягlostей не чепали. Теды з тих его, Чайчиних, крeвних два чоловікы Охрім Погиба и Хвесь Кривий своїми дворами живучи, отбувають всякие тягlostи подданские до монастыра Крупицкого, а третій, Васил Погиба, отнюдь нічого яко двора и жадного клаптя кгрунту

не иміючи, а ему, Чайці, будучи виноват, уже волочился по інших селах и пришедши до Обмочева, уліз в купленную Чайчину хату для прежития и отслуженя долгу, вмісто подусідка живучи. Войт прето подданства монастиря обмочевский Иван Нічога, не уважаючи на оборонний ясневелможности вашей у Чайки універсал и не глядячи що подусідок коза[ц]кий пограбыт того Чайчиного кривного Василя Погибу, жебы з Чайчиного двора монастирскую тяглост отбувал. А Чайка, извістившися мні о том и будучи з оповістием у пна дозорци обмочевского, мимоходом зайшов в двор войтов и не заставши самого войта в дому жені оного тое неслушное пограблене виговорувал, домовляючи, же он, войт, своїх кривних от подданства увольняет, а в обороні будучих, Чайку, не боронячегося, поліном и чеплією быти немалою язвою у голову заразила, же весь кровю облився и если бы люде не угамували криві в тую пору Бг вість, что бы з ним, Чайкою, чинилося и тепера не может от болізни той встати, за що была до превелебного отца игумена занесена скарга и был от его превелебности для розиску зослан законник и для прислуханя писар мой сотенний. На котором розиску в первом допросі пред пном дозорцею обмочевским сама войтиха тое признала, же як пришов Чайка в дом, контроверсуючи за пограблене сусіда его много похвалился, мовячи «нашлю я на войта колис глухих аггелув» і я ему, Чайці, ткнула за тое дулі под нус. А Чайка (будто) налаявши, махнув, да не вдарив палицею, якая в руці его була, и я вхопивши под припечком поліно, зараз ударила его, Чайку, по руці, потім (?) порвала чеплію быти оного. Так и оний, вхопившися за чеплію, зас(?) вишов у сінці ис хати и там викрутив у мене чеплією, а я вхопивши коромисел, ударила Чайку по голові, от которого удару оний схилился и я, еще его двуйчи ударила. Так оний с кривю з двора моего пошов. Другая старушка, пряха войтишна Маря Шкляриха, любо то не виділа як войтиха Чайку у сінцях была, тилко ж сознает початок в хаті заводу, же Чайка пн. (?) лаяв на войтиху кромі що як дала дулі, махнул да [не] [в]дарив палицею, а войтиха поліном вдарила его по руці. Теды отц игумен, взявши у Чайки накладних грошей (?) золотих з сорок и не смотрячи на немалою Чайчину з кровию у голові задіяную (?) рану, чинил Чайку виноватим, а войтиху свободну от вини чинит, якобы она волна в своїм дому быти. Теды премилостивійший мой пне, знаючи я его, войта, же такую подуфалост з монастира мает, же и законники его нікоторие боятся, а если случится что подводы з Обмочева на якую потребу брати, ніколи оний з монастирских не даст. И вже многих посланних моїх за подводами быв, так и по почту як законники новгородские и законниці новомлинские, не боронячи своїх вобши (?) побур з козаками подданих, понаймали коні, а обмочевский един тилко войт монастирских подданих и на почту не подает. Зачим пишучи сей инквизит(...)* за Чайкою через сина Чайчиного лыст, прошу рейментарского велможности вашей до отца игумена указу, жебы поставил з своїх подданих на почту едного коня у Батури и при том под рейментарские ноги, навсегда мя повергаю.

Велможности вашей премлстивійшому пану и великому добродіеву нижайший раб и слуга Федор Данилович, сотник батуринский.

З Батурина ноев[рия] 9 року 1716».

Адреса на звороті: «Пресвітліяшаго и державнійшаго великаго гсдря нашего его црского пресвітлого влчства Войск Запорожских обоїх сторон Днепра гетманови ясневелможному его млсти пну Иоанну Скоропадскому, мні премилостивійшему пну и великому добродіеву яко найпокорні служебничо».

Запис іншою рукою на звороті: «Од сотника бат[уринского] за Чайкою, козаком, од войтихи обмочевской побытим, под[ано] в Прилуці ноевр. 1716».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55252. Оригінал, завірений печаткою).

№ 24

1717, листопада 28 (17). – Батури. – Лист батуринського сотника Федора Даниловича Стожка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, велце мні премилостивійший пне и великий добродію.

О кривдах от капитана Пашкова, в Батурині стоячого, діючихся, был розиск чрез капитана того ж от лейб регименту полку Кобылина и полкового фіскала лобо ж то оный капитан на всі тие пункта, которие я подал (яких было болше тридцяти) такий написал до каждого отвіт, не знаючися отнюд в починеню тих акграваций мало тилко чого подписался знати, и то положив, якобы я власне тих укривжоних людей наустив на его, капитана скаргу подносити, еднак же по многой межи нами контроверсії, як став я безпечне отсылатися до суду привосходителнійшого граф генерала маиора его млсти гспдна Кантакузина, змягчився оный капитан и дважди в дом ко мні с тими розищики приходячи, о примире прохал. Я прето, видячи своїх людей нетвердих, непостоянних и неединословних на суді, барзі в допросах тие простие вонтпливи, же прежде прибутя розищиков призиваючи их пред себе, доволне наставляв небоязненними бути. Когда ж приехали розищики, многокrotnie посилаючи по их асаулов, ласкою просячи и турмою грозячи, нїм то попритягалим их, а для вонпненя оних, поставивши межи ними писара хоружого и асаулу, наставляв бути небоязливими, якие ставши наочне против капитана за огородній шкоди свої жадной нагороди не требуючи, желали абы болше уже не діялося жадних им от его, капитана, обыд. Которий дав такую зарукою своею ассекурацию, же отнюд не мїет наших людей на жадную работизну до себе брати и нїяких кривд и долегливостей чинити.

А з своих подчиненних, если хто проступит, слушную справедливост свидчити.

Сїно зас якое нощїю з сїножатеї людских невідомо ким побрато, он, капитан, при знаменї честного креста, побожился не знати о том сїні.

Якие ж прето були з подчиненних его виновати, тих випоров, а хто что в провянт над указ перебрал, тое я доложив в своей росписї, жебы конечно вернено було и утвердив пред розищками, если тое не состоится, то всі пункта отновивши, искат на его, капитана, суду и на том с оним помирились.

Взглядом того, же не взяли драгуне на мсць октоврий и ноеврий провянту, писалем я до гспдна подполковника Швандера, обявляючи вашей велможности о недаваню сала указ. Теды оный отписал ко мні, же по его указу не берут без сала драгуне в господарей провянту, но кормлятся стравою с квартир, леч я на мсць декамрий приказалем в сотні своей всім готовати конечно провянт и поввозити кождому драгуну на двор.

Тое ясневелможности вашей донесши, под реиментарские ноги навсегда мя повергаю.

Велможности вашей премилостивїйшему пну и великому добродїеви моему нижайший слуга и подножок Федор Данилович, сотник батуринский.

З Батурина ноеврия 17 року 1717».

На звороти: «Присвітлїйшаго и державнїйшаго влкого гсдря нашего его црского пресвітлого влчства Войск Запорожских обоїх сторон Днепра гетманови ясневелможному его млсти пну гетману Скоропадскому велце моему премлстивїйшому пну и великому добродїеви яко найпокорнї служебничо».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 134. Оригінал).

№ 25

1717, жовтня 25 (14). – Батурин. – Лист батуринського сотника Федора Даниловича Стожка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, премилостивїйший пне и великий добродїю.

Яко пред тим за преждних мене сотников, бывали нанятие по два сторожи полковие у сотні для посилання за всіх общею козаков и мужиков потребою на всякие великие и малие случаючиєся діла, так и тепера за моего сотництва тие сторожи у сотні не отміняются, понеже без них на таком неусипном шляху невозможно.

Которие то сторожі, як и по инших сотнях дієтся, взимают бувало ведлуг поставления заслугу свою заровно с козаков и мужиков.

Тепер теды пнове державци найбарзі законники обмачевские з Обмачева, законниці новомлинский з Атюши и Палчиков и законники новгородские з Ксензювки и Мелні,

боронячи своїх подданих не дають сторожам с посполитих взяти за їх заслугу плати, тилко з самих козаков, в чом значне умалилося им против прежнего тоєй заслуги.

Чого ради яко за общим им на всю сотню слугами раболіпно прошу ясневелможности вашей о висоцеповажней до помянутих духовних державцов універсал, жебы з реченних сіл своїх не боронили у посполитих сторожам ровної, як и козаков, плати взимат. Таковой млсти просячи, под ноги реїментарские навсегда мя повергаю.

Велможности вашей премилостивійшему пну и великому добродієви моему нижайший раб и подножок Федор Данилович, сотник батуринский.

З Батур[ина] октовр[ия] 14, року 1717».

На звороті: «Его црского прсвітлого влчства Войск Запорожского, обоїх сторон Дніпра гетманови ясневелможному его млсти пну Иоанну Скоропадскому, премилостивійшому пну и великому добродієви моему яко найпокорні служебничо»

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 227. Оригінал).

№ 26

1717, листопада 20 (9). – Батурин. – Лист батуринського сотника Федора Даниловича Стожка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможный мсці пне гетмане, велце премилостивійший мні пне и великий добродію.

Видячи я законниц монастира новомлинского, же даремне сіх роки в сотні моеї за перевуз роковщину по чеху от диму берут. Понеже пред тим бувало пором от лиоду до лиоду безперестанне ходит, а тепера все літо затоплен стоїт, тилко великой воды навесні возят поромом и в тую пору з инших сотні моеї сіл, кромі Атюши (и то мало хто) ездят на перевоз. Взглядом, що бувало роковщина за часи взимается з людей за тие гроши мости и гатки на переездах и переправах ділали, а тепера завше люде сотні моеї сами своїм коштом и працею каждой весни и осені и когда потреба ділают. До того ж еще непорядный пором на такому шляху и немалой ріці діривий, неусмолений и ні на що незгожий держат и на направлене оногo ні в чом не запасається не тилко, що в люде з воров надобное дерево, але й лави з хат до перевозу повитягают.

И я завше мушу за оний от великоросийских и от своїх, понести порок и укоризну найбарзі весною як люд разбывает, хіба сам з людми своїми кинувшися, настрою его. А под час осени отнюд нілзя оним по прежньому для полегки людской на греблю дерну для гаченя поповозити и яко тепера умаление людем о неврожаю во всем налігаются тяжести. Тоей даремной за перевуз роковщини не позволивши, отзиваюся з тим до ясневелможности вашей и раболіпно прошу: если вчинят оние законниці по прежньому порядный пором и всего коло его стройное імїтиму прибране и так як пред тим все літо ходитимет и мости и гатки их коштом и працею строїтмуться, тогда им за пором з людей роковщина належатимет, а тепера за працею людскою, що мости и гатки ділают ковалі (?), ест им, законницям, весною за пором взимаючихся грошей. Тое ясневелможности вашей доносячи, под реїментарские ноги навсегда мя повергаю.

Велможности вашей премилостивійшему пну и великому добродієви моему нижайший слуга и подножок Федор Данилович, сотник батуринский.

З Батур[ина] ноев[рия] 9 року 1717».

Адреса: «Его црского прсвітлого влчства Войска Запорожского обоїх сторон Днепра гетманови, ясневелможному его млсти пну Иоану Скоропадскому премилостивійшому пну и великому добродієви моему яко найпокорні служебничо».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 258. Оригінал).

№ 27

1718, листопада 25 (14). – Чернігів. – Лист чернігівського архієпископа Антонія Стаховського до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможный мсці пне гетмане, мні велце мсцівый пне патроне и млстивый добродію.

За млстивное в дому реїментарском ясневелможности вшой сотворенное нам блгодіание и любовное угощение, паче Авраалем(?) что воздаем или что возглю не вим, разві

срдцем и усти реку: да воздаст Гдь за всю сию ясневелможности вшой млстию своею.

Да блгсловаия блгсловит тя и множа умножит літа ясневелможности вшой ку по умножению общого всему отчеству добра, сие от всеусердия возблгдарение ясневелможности вшой приношу.

Завод ображиевских козаков з отцем Тарасием яко первие в Свіржу политовной (?) злеценю ясневелможности вшой окончивши, наказалисмо били ему, отцу Тарасию, за забор в парохіалних доходах над обиклост взятих нісколко человіка, по их хотінію уконтеновати так и за повторным ясневелможности вшой злеценем его млсти пну асаулу енералному по тому ж самому, нимало что в разсмотреніи и разсужденіи первом не право или ему, отцу Тарасию, поблажително узнавши заводу того окончание учинено и термін отдани забору, до стого Николая в мсці декаврїи находящего положено, а многїи пункта явственнаго неправеднїи козаков тамошних на отца Тарасия и сна его змышленнїи на суд от его млсти пна асаули енералнаго аще по тонку (?) инквіровани и не доведени.

Еднак не тилко за сие наказани, но и воспоминанние в декреті оставленно отданенню (?) за сбе(...)* отца Тарасия з сном от тоей парохїи яка жадной блгсловной не обрїтается выни, так на суді пред его млсти пном асаулом жадной о том змінки не было. Тепер в волю сие ясневелможности вшой полагаю Бжию при млтвах всегдашних блгсловения усугубляю себе ж неизменной млсти добродїйской полицивши, естем ясневелможности вшей, моего велми мсцівого пна, пна добродїя всі блгоусердствующий бгмолец аз раб и подножие недостойнїи архиепсп черніговскїи Антонїи.

З катедр[ри] архиепсп чер[ніговской] 1718 року новем[бра] 14.

Пункта якие сам до рук ясневелможности вшой с прошением, что слушна будет вчинити и тепер самое ясневелможности вшой всемирно млю ображиевским людем подданним катедралним млст (?) изявити, которих малое число сім тилко конних члвка, а двох безпрестанно от себе виправуют по чтирі дві зол[отих] в год на тих (...)*, а козаков более пятидесят, но нимало ншим людем в том не помагают. Повели ясневелможност вша, аби заровно як козаки, так и нши люде, тих двох почтарей отбували, если возможно во всем нших свободах (?).

Запис на звороті: «Пресвітлїйшаго и державнїйшаго великаго гсдря ншого гсдря его црского сщеннїйшаго величества Войск Запорожских обоїх сторон Дніпра гетману ясневелможному его млсти пну Иоанну Скоропадскому, мні велче мсцівому пну, патрону и великому добродїеву от преосв. архепспа черніговского отцу Тарасию з ображіевцями в Глух[ові] ноєвр[ия] 21 1718 року».

(ЦДІАК Ф. 51. Оп. 3. № 291. Арк. 3-4. Оригінал).

№ 28

Не раніше 1722 р. – Свідчення козака Бахмацької сотні Івана Іващенко.

«Иван Иващенко, козак бахмацкїи.

Лет ему от роду боліе семидесят показанаго от просителей по изясненію діда их, Саву Мицика, что бил он козак, он, Иващенко, совершенно відает, потому яко жителствуя он, Сава Мицик, в містечку Бахмачі на козачих своїх грунтах с отцем его, Иващенко, Василем Иващенко бил в поході под Полтавою под комендиром тогда бившим сотником бахмацким Степаном Гелегою, також и означеного по тому ж изясненію отца их, просителей Степана Мицика (кой и по реестру 722 году в местечку Бахмачі сискался написанїи между козаками), что бил оной козак и прозивался Мициком, не Шклярем, он, Иващенко подлено відает. По сему, что он, Степан Мицик, жителствовал в одном містечку Бахмачі на его дідовских козачих грунтах и бил с оним Иващенко в поході Шишаці, под комендиром тогда бившим сотником же бахмацким Андрїем Гелегою, а посля того по умертвїи отца его, Степанова, истцов же діда, реченого Сави Мицика, пришедши оной просителев от[е]ц, Степан Мицик в убожество, оставя надлежашую ему тех предковских козачих грунтов часть (якою нині брат его роднїи, просителей же дядя, Иван Мицик владїет и козачую службу отправляет) перешол с оного містечка Бахмача на жителство полку Прилуцкого, в село Понори. На каких же грунтах оной просителей от[е]ц за переходом с оного Бахмача в

село Понори козачих или посполитих, жителствовав он, Иващенко, не відаєт. Знаєт же он, Иващенко, подлено сие яко оние дід и отец просителєй, живучи в показаном містечку Бахмачі, ни за кем и никогда в подданстві не находилис, но как вишеписано в козачем званийі состоялы.

К сему допросу вмїсто козака Ивана Иващенко неграмотного, по его прошенію Роман Пирятинець руку приложил».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51399. Арк. 543–543 зв. Оригінал).

№ 29

1722-1723 рр. – Скарга Олени Чечіль наказному гетьману, чернігівському полковнику Павлу Полуботку (регест).

Батуринська жителька Олена Чечіль скаржитьсь на Грицька Ященка, жителя новомлинського та на його співучасника Грицька, котрі викопали скарб її покійного чоловіка і присвоїли собі. Вдова знайшла Грицька Ященка у Понорниці «под державою Петра Шастирка (?)», їздила туди і вимагала арешту злочинця. Однак місцевий сотенний уряд не видав їй злодія, тому вона просить відновити справедливість і повернути вкрадені 100 талярів. Згадуєтьсє також Олексій Ященко, старший брат Грицька, Василь Котляренко і Михайло Циган.

(ЦДІАК Ф. 51. Оп. 3. № 775. Оригінал).

№ 30

1723, березня 2 (лютого 19). – Список козаків Коропської сотні, які брали участь у Терекському поході і на каналських роботах з зазначенням тих, хто повернувся, хто хворий чи помер.

«Відініє сотні Короповской колко прошедшого 1722 году в Нижне (...)» Терковский поход было товариства виправленно и сколько оттол в доми повернулос болных и много в новопостроенной фортеці Честного Креста востановленно о том значит нижей сего.

1723 году февраля 19.

В доми пришедшие

Антон Стуцкий
Петро Онищенко
Гаврило Тарабаженко
Семен Сїжко
Мартин Рожественский
Самойло Биркусенко
Максим Скибенко
Мартин Дорошенко
Василь Потапенко

Болные

Есип Заика в Астрахани
Моисій Огієнко нд Доном
Павел Даченко за Чаричином
Хома Остапенко на Терку
Самойло Рожественский на Терку
Михайло Дудченко на Терку

Здоровие остались при наказному сотнику в Астрахани

Гаврило Заговурний
Игнат Зубенко
Еуфим Пасинченко (?)
Семен Попов, брат
Микита Турчин
Степан Гриненко
Роман Андрієнко

Хведор Семененко
Семен Зінченко
Михайло Ратушненко
Иван Лебідков (?)
Яков Середенко
Иван Лебеденко
Самойло Попеленко
Кондрат Проценко / 15

В новой крѣпости зоставленние

Василь Карпенков
Петро Райгородский
Михайло Супруненко
Михайло Корніенко
Петро Залузного
Петро Кгиторенко
Юско Матющенко

Померлые

Грицко Тараненко в Дербені
Кирик Рожественский в Дербені
Иван Мисиченко, под Тарками татаре взяли
Еумена Былского под Сулаком татаре взяли
Улас Былский умре над Сулаком
Демко Церковний в новой крѣпости
Семен Швец на Тереку
Семен Стадник под Тереком на степу
Иван Олихвіренко под Астраханю на степу
Иван Курганенко под Асню
Алексій Краснопулский под Терками
Левко Пилипенко на степу под Терком остался місто мертвого
Опанас Демченко на степу под Терком умре / 13

Видение козаков сотні Короповской, на каналі будучих, в прошлом 1722 году, сколько в доми повернуло, а сколько там при работі померло, ниже сего вираженно в року 1723 февраля 19.

В дома пришедшие

Данило Кручок, сотник наказний
Сергій Чорний
Яким Яковенко
Лукиян Биковский
Ничипор Мизін
Микита Зомченко
Иван Прохоренко
Миколай Журавель
Мовсій Рубан
Сидор Супруненко
Данило Кр(...)*
Есип Коростелюв
Михайло Кизин
Андрій Конпанцов
Андрій Болобан
Василь Якименко
Грицко Носаченко
Андрій Тизин (?)
Алексій Мартиненко

Опанас Спасенко
Андрій Коваленко
Василь Дудченко
Опанас Полещук
Семен Хеденко
Моисій Еутушенко
Прокоп Ковтушенко
Антон Матущенко
МикитаКовалювщенко
Дмитро Якименко
Каленик Перервенко
Карп Середенко
Омелко Гришченко
Андрій Вечистий
Опанас Юрченко
Яким Сотченко (?)
Хвеско Зубенко
Андрій Шостак
Ониско Шолудченко
Василь Стеблевченко
Юско Юсченко
Иван мазковенко
Грицко Драганенко
Семен Моисіенко
Андрій Махамет
Микита Редка
Семен Маулаев?
Максим Мякченко
Иван Шияненко
Семен Шевченко
Хведор Bloшенко
Кондрат Луценко
Яцко Морозенко
Иван Зінченко
Еухим Шолудченко
Иван Горкавий
Грицко Михаленко
Иван Якименков
Марко Суленко
Гарасим Левченко
Юрко Сіжков
Пилип Халимоненко
Дерко Ярмоленко
Василь Хмурий
Хилко Максименко
[Мис]ско Козинець
[Куз]ма Москаленко
[О]панас Хижняченко
[Я]цко Русаченко
Степан Бикусенко
Яким Андрійченко
Кондрат Станко
Мартин Донченко
Роман Осипенко
Кондрат Коваленко

Петро Биркасенко
Миколай Шкудченко
Харко Миколаєнко
Мойсій Сергієнков
Кузма Коваленков
Михаль Щербаненков
Гаврила Мартиненков
Марко Левченков
Демко Савоненко
Роман Насіка
Грицько Нестеренко
Іван Жданенко
Карп Сергієнко
Денис Пушкарчин
Максим Проценко
Семен Дзявулін
Данило Хвесенко
Лаврін Старчун
Іван Бежаченко
Іван Пушкаренко
Сумон Дяченко
Яким Василенко
Матвій Прокопенко
Іван Уласчин
Хведор Дубовиченко
Борис Матяшенко
100

Больные в Новгороді остав[шиися]

Левко Демченко
Тимко Заковінка

Мертвые

Андрій Болобан на Великих Луках
Савка Чепурного(!) над Болховом
Павел Савченко
Степан
Максим Шакаленко
Данило Сокіл
Мовсій Пилипенко
Мартин Кириченко
Петро Миколаєнко
Семен Нимченков
Есип Бездітченков
Степан Гученко
Яцько Корнієнко
Петро Степанов
Борис Дубовиченко
Матвій Лисич
Кирило Зайченко

17

Ревизор Федор Купчинский [...]»

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 1033. Оригінал).

№ 31

1724, травня 3 (квітня 22). – «Доношение» наказного воронізького сотника **Стефана Холодовича і городского отамана Григорія Купчинського в ГВК.**

«Под[ано] апр[іля] 22 1724 р.

Доношение в войсковую енералную канцелярию

Прежде сего в мсці марті при отході в поход низовой Терковский, пн сотник нш воронізький, подавал доношение в канцелярию войсковую енералную о том, что писар клишковский и законники собицовские новоуписних козаков до службы козацкой не допускают, на которое з оной канцелярії получил пн. сотник отвіт, что послана в Малоросійскую коллегію промемория и что по оной учинится міло бути извістно, а же и тепер в селах Клишках, Чеплівці и Собичи, козаки новоуписние жадного послушенства до сотні не отдают, а к тому як еще собицевский законники о козаках пишут до нас, якого листу при сем ншом доношеніі копию тут же прилагаем. Так теде всепокорне просим, да благоволит войсковая енералная канцелярия по первому доношению от пна сотника посланному и по сему от нас же посылаючомуся доношению учинит чрез промеморию в Малоросійскую коллегію поновително упомяне и як коллегія о тих новоуписних козаках повелит, о том себі просим наставления, понеже козаки собицевские за так немалым от законников препятіем наміревают проч позиходоти, а когда и позиходят о том би вперед нас не допрашовано, упрошаем

Стефан Холодович, сотник наказний воронізький.

Григорій Купчинский, атаман городской.

З Вороніжа апр. 22 року 1724».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51239. Тогочасна копія).

№ 32

1724, грудня 25 (14). – Глухів (?). – «Доношение» Стефана Холодовича, воронізького наказного сотника, до ГВК.

«Подано декавр[ия] 14 д. року 1724.

В войсковую енералную канцелярию

Доношение.

Перед сим в енералную войсковую канцелярию доносили, что в Клишках и Чеплівці прикажчик, а особливе в селі Собичі, монастира новгородского законники не допускают козаков новоуписних к настоящему походу нарязжати, а в сотні ншой указное число добрых и оружейних самих можнійших козаков в тот поход избратися не можем. И на сие в отвіт з оной канцелярії получили, что тих козаков новоуписних, якие в ннішний поход нарязжени написат, именно з обстоятельством если они в ревизіі написанни и освідителствовани и потому о оних казаках Ивану Вербицкому и Ивану Жирному, которих отци и сами они в козацком найдовалися чину и на козацких живут кгрунтах, сие подаем свідителство, же они в ревизію были висланни и козаками освідителствованни, як тамошний атаман собицкий нам уряду доносил. А нні не тилко сих козаков в селі Собичи, но и прочіих, там же застаючих, помянутие законники в подданство притягают. В Клишках теде и Чеплівці прикажчик в тую надію козаков новоуписних к службі козацкой не допускает, что подобно оние козаки тилко не всі, сколько их ест, покойного гспдна гетмана Скоропадского універсалом для посилок до двора князю одданни и щоб з ними чинит просим войсковой енералной канцелярії о наставление.

Стефан Холодович, сотник наказний воронізький».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51243. Оригінал)

№ 33

1724, грудня 26 (15). – Глухів (?). – Указ правителів ГВК щодо козаків трьох сіл Воронізької сотні, котрих обертають у підданих новгородського монастиря.

«Року 1724 декаврия 15 дня.

В енералной войсковой канцелярії на доношение сотника воронізького Стефана Холодовича, в котром выражено, что в селах, именно в Собичі законника монастиря

новгородского, а в Клишках и Чеплевці прикажчик тамошний новоуписных козаков не допускает до походу Гилянского наряжати, приговорили писат лист до отца архимандрита новгородского з тим предложением, абы в селі Собечі двом козакам Вербицкому да Ивану Жирному, которые по ревизіи явилися козаками, до походу готовитися не возбранял, а до прикажчика клишковского також листом писать, абы прислал извѣстие, чого ради новоуписных козаков, которые по ревизіи явилися козаками, на службу монаршую не допускает, ибо ежели з сотні Вороніжской зуполное число козаков зуполна до походу не збереться и в том учинитъся якая остановка, то будет о том в енеральной войсковой канцеляріи куда надлежит писано, а до сотника наказного воронизкого в обявление послат указ, что по доношению его посланы писама до архимандрита новгородского и до прикажчика клишковского, чтоб оныновоуписных козаков, которые по ревизіи явилися и освидетельствованы козаками, до походу готовитися не возбраняли, а он, прикажчик, прислал бы обстоятельное извѣстие для чего он тых козаков на службу монаршую не допускает.

Иван Левенец, Иван Мануйлович, Федор Потребич».
(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51245. Оригінал).

№ 34

1724, листопада 17 (6). – Вороніж. – «Доношение» Омеляна Ружилю, собицького атамана, з товариством до ратуша м. Вороніж.

«В ратуш вороніжскую доношение

Сего 1724 року декавр[ия] 2 бил в селі Собичі капитан Зубков, квартируючий в селі Ярославці, а з ним и отц намісник новгородского мнастира и в том же разі до мене атамана собицького од мененного капитана салдат приехал и испросил мене: ти ли атаман и я одвітствовал ему же так ест. Он з лошади вставши, тотчас болш не ропрашивая, взял мене за волосы таскат и по землі волочит, кнутом по плечах бит не відомо за що. Потим и одехал и я встал и пошел до капитана и хочай хотілем на оногo солдата чолобитствоват, однак занехал для того, бо того боялся, жеби болш мене не бил. Капитан теди ні слова мні не сказал, а намісник послал по Давида Аменова, козака тамошного собицького, и нні он до его пришол, зараз без жадних причин первіе сам за волосы оногo рвал, по щоках бил и по голові, а потим приказал десятнику кием его, козака, бити, тое домовляючи, многокrotnie тужи куй, не козакуй. Прошу ратуши вороніжской учинити нам всюм [...]рцов въспомогателство, а ежели не буде вшого пнского милосердия, то не буде казака у селі ні одного.

О сем доношу Омелян Ружилю, атаман собицький, с товариством, неуміетніи писания руками ншими крести подписали + +.

Декавр[ия] 6 року 1724

По сему од атамана собицького з товариством доношению просим канцеляріи войсковой енеральной да блговолит до отца намісника мнастира новгородского или до самого отца архимандрита тамошного такой видати указ, чтоб они до козаков сотні Вороніжской в селі Собичи жиющих, болш не интересовалися и жадного б им не налагали бытя, которим и в подданство себе привлацают так давних козаков, яко и новоуписных.

Стефан Холодович, сотник наказний воронизкий.

Кирило Слабій, атаман городовий воронизкий».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51242. Оригінал).

№ 35

1724, грудня 25 (14). – Глухів (?). – «Доношение» Стефана Холодовича, воронізького наказного сотника, до ГВК.

«Подано декавр[ия] 14 д. року 1724.

В войсковую енеральную канцелярию доношение.

Перед сим в енеральную войсковую канцелярию доносили, что в Клишках и Чеплевці прикажчик, а особливе в селі Собичі, мнастира новгородского законники не допускают козаков новоуписных к настоящему походу наряжати, а в сотні ншой указное число добрых и оружейных самих можнійших козаков в тот поход избратися

не можем. И на сие в отвѣт з оной канцеляриі получили, что тих козаков новоуписных, якие в ннѣшній поход наряженни написат, именно з обстоятельством если они в ревизіи написанни и освѣдителействовани и потому о оних казаках Ивану Вербицкому и Ивану Жирному, которих отци и сами они в козацком найдовалися чину и на козацких живут кгрунтах, сие подаем свѣдительство, же они в ревизію были висланни и козаками освѣдителействованни, як тамошний атаман собицкій нам уряду доносил. А ннѣ не тилко сих козаков в селѣ Собичи, но и прочиих, там же застаючих, помянутие законники в подданство притягают. В Клишках теде и Чеплѣвці прикажчик в тую надію козаков новоуписных к службѣ козацкой не допускает, что подобно оние козаки тилко не всі, сколько их ест, покойного гспдна гетмана Скоропадского універсалом для посилок до двора князю одданни и щоб з ними чинит просим войсковою енералной канцеляриі о наставление.

Стефан Холодович, сотник наказний воронизкій».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51243. Оригінал).

№ 36

1724, грудня 13 (2). – Вороніж. – «Доношение» Стефана Холодовича, воронізького наказного сотника, і Кирила Слабія, воронізького городского отамана, до ГВК.

«Получено декабр. 4 д. року 1724.

В войсковую енералную канцелярію доношение

Сего мсця декабра 1 числа получили ми указ з полковой ніжинской канцеляриі, даби з сотні Вороніжской в поход до Гилян при товариствѣ бунчуковому вислат радových козаков добрых, самих можнійших, конних и оружейных, числом двадцят три и четвертый над ними командіром. А понеже в сотні Вороніжской жадною мірою таких козаков вибрати не можем и владілци з Клишок и з Чеплѣвки новоуписных козаков на такую службу мнаршую, а особливе з Собича, законники обители новгородской таким же козакам в сей поход прибиратися запрещають и весма от служби мнаршой законники отривають. Теде о том в войсковою енералной канцеляриі просим себѣ наставления, а барзій если можная у Малороссийской колегіі тое зділат, чтобы ради новоуписных козаков о приуготованю до помянутогопоходу, бил хто з колегіі послан и в том войсковая енералная канцелярия як да блговолит указу себѣ просит.

З Вороніжа декабра 2 року 1724.

Стефан Холодович, сотник наказний воронизкій.

Кирило Слабій, атаман городовий воронизкій».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51246. Оригінал).

№ 37

Між 1723 і 26 (15) червня 1724 рр. – «Доношение» отамана села Митченки до ГВК.

«Милостивие добродійство, мсці панове канцелярія войсковая енералная.

Пред нами, урадом села Митченок, атаманом митченьским Федором Михайловичем и при мні з товариства Аньдрію Быковскому Иосифу Петровичу, Степану Евфимовичу и прочиих людей, в заводі будучи Иван Мищенъко из Степаном Приймою за долг Ивана Каркушки. Которий то Иван узял у Мищенъка коня за долг коп за девят, а же в той их куплі кроме двох их иних могоричников не било як в продажи, так теж и в куплі, что завод первый состоявся Ивану Митченъку и с Приймою и би то Степан Прийма ручился за Ивана Каркушку, же будто виноват Иван Каркушка Митченкові коп шест за коня и с того повщали между собою вщинати завод. Много теж пред часи в Батурині и в Глухові правовали за тую поруку, за якую то Мищенъко у Степана Прийми и коня взял. Не иміюще на оную поруку жадного по себѣ свѣдителействоват и не может поставити, что відячи Степан Прийма его, Ивана Мищенъка, пеню (?) и непостоянство, в прошлом году 1723 просил из канцеляриі войсковою енералной листу по Ивана Каркушку в полк Миргородский до города Остапя, даби стал против своего дубитора и Ивана Мищенъка. Которий Иван Каркушка прибувши, от августа

1 до октоврива зоставал, очекиваючи усправленя и явлен бил пред правом войсковим в Глухові, что по оногo Мищенъка по килко раз посилано из позовним листом, от суду, который жадною мірою не стал и нігдес избіг. А видячи Каркушка, же не маєт з ким стати у праві, отийшол ку дому, что теж Степан Прийма своею доходячи утрати, задержал (?), посилал знову по Каркушку. Которий наочне ставши и з Мищенъком подлуг долгу свого, роспрос чинили, что Мищенъко во всем притъся (?), от Каркушки готових грошей собою забраних. Видячи теж Иван Каркушка его пеняка, ставил пред нами, владом, свидітелей певних и віри годних, которіи под совістію своею сознали, повідаючи, когда був Мищенъко з ралцем в старости митченъского и заехавши, взял при Анъдрію Мотвину и Маріи Денисисі десят зол. десят, потим теж за другий раз взял зол. за копу и зостал Каркушка виноват зол. 10, а же за третим разом ехал Каркушка с Коропа ис товариством и тогда заграбил Мищенко у Каркушки коней двое и на том містцу заплатил Каркушка коп трох при Демяну Заліскому, Степану Приймі и Петру Слюсаренку, что теж и тыи (?) под сумленем сознают, а зостал виноват тилко одну купу за коня, а не болш. Которий то Иван Мищенко и до днесъ удержує коня Прийминогo безсовістне. О сем вашим панъским милостям в болшое и поважное разсуждение отославши, до услуг найповолнїишими зостаєм.

Атаман митченъский с товариством».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51284. Тогочасна копія. Записи на звороті «Справа атамана митченъского Ивана Коркушки з Иваном Мищенко, жителем батуриным, подана з войсковогo енералногo канцеляріи до суду 1724 году июня 15», «До суду енералногo от дат надлежит. Иван Левенец»).

№ 38

1724 р., червня 5. – Скарга Стефана Прийми, козака Конотопської сотні, до правителів ГВК.

«Велможние мсці пнове правителе Малой Росіи, правительствующие войсковою енералною канцеляриею, премлстившие добродїйство.

Прекладаю жалобливе правительству вашему на Ивана Гришопенка, жителя батуриного, о многих мні учиненних обїдах. По которой моегo жалобі ставали на суді войсковом енералном, чтобы наш завод крайнее принял рішение, однак понеже не было самого нашего заводу актора Ивана Коркушки, за которогo Гришопенко в мене коня заграбыл за Ивана Коркушку, будто я ручився, а я на тоє свидітелей имію Петра Слюсаренка, Демка Біляковогo зятя, что не ручився. А когда припроводили в Глухов из Остапя и оногo Коркушку и удалемся до суду войсковогo енералногo, выдан был мні вказ по Гришопенка. А он, пренебрегши того указу, не схотіл ехати в Глухов зо мною для оконченя справи по двох вказах, противячися суду енералному. Зачим прошу вашегo правительства оногo правне наказати. На чом я шкодную як коня заграбленногo, також и утрати мні зділаной, чтобы повращено, иж бы я в конец не разорился, за что должен Гсда молити.

Вашему правительству нижайший раб Стефан Прийма, козак сотні Конотопской Ніжинского полку».

На звороті: «Справа Стефана Прийми, козака сотні Конотопской, жителя воровского з Иваном Гришопенком жителем батуриным, подана войсковогo енералногo канцеляріи до суду войсковогo енералногo 1724 року июня 5»

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51283. Тогочасна копія).

№ 39

Не раніше 1725, липня 9 (червня 28). – Указ правителів ГВК Ивана Левенця, Ивана Мануйловича та Федора Потребича до батуриного сотника Федора Стожка щодо артилерійських пушкарів.

«Року 1725 июня 28 дня по присланному з Малороссийской коллегіи промеморіи приговорили в войсковогo енералногo канцеляріи послат до сотника батуриного указ, дабы он подлїнное извїстие прислал о пушкарах артиллерийских Ивану Луніченку да Прокопью Никитенку, до яких прежде общенародних повинностей в сотні Бату-

ринской оних оних (!) пушкарей притягали и нні притягают и якие общенародные отправляют они повинности, чтобы о том прислал відомость без замедлѣнія.

Иван Левенец, Иван Мануйлович, Федор Потребич».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 1508. Оригінал).

№ 40

1725, липня 18 (7). – Батурин. – «Доношение» батуринського отамана Федора Прийма до ГВК.

«Юля 8 д. 1725.

В енералную войсковую канцелярию.

Доношение

Сего 1725 году прошедшаго мсця мая 9 числа под час ярмарку в Батурині явился несвідомий чоловік именем Стефан Василиев, сказувался полку ланцмилицкого з Змиева; в которого был един конь ростом великий, як драгунские гсдреви лошади з орлиною печатю, якого он менял батуринскому жителю Ивану Тимченку на куфу вина, а писменного жадного свидѣтельства о себѣ не имѣл. Которому на его слова не йнявши віри, удержал его ведлуг указов под арестом, а потим с-под аресту отпустил, чтоб привоз о себѣ, если певний чоловік, свидѣтельство, а для возвращенія оногo кляч его, мастю чалую, удержал. Которой нні явился з свидѣтельством к гспдну полковнику ніжинскому его млсти кграфу Петру Петровичу Толстому и привоз с полковой ніжинской канцеляріи указ, чтоб по свидѣтельству гспдна полковника ланцмилицкого Гигеча возвратит ему, Стефану Василиеву, тую кляч. И по оному указу оная кляч сего июля 3 числа ему отдавана. Которой не відома чего ради в пеню идучи, не взял своей клячи во всем здоровой да пошол быт чолом в Глухов. О чом обявляю в енералную войсковую канцелярию доношением и да благоволит о том оная канцелярия відати.

Нижайший слуга и подножок.

К сему доношению вмѣсто Федора Прийма, атамана батуринского, по его велению сотни Батуринской писар Иосиф Чижий руку приложил.

З Батур[ина] 1725 году июля 7 дня».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 51285. Тогочасна копія).

№ 41

1725, липня 19 (8). – Батурин. – «Доношение» батуринського сотника Федора Стожка в ГВК.

«Июля 8 дня 1725 г. В войсковую енералную канцелярию

Доношение

Сего июля 3 числа 1725 году получил я, ниже именованный, з войсковой енеральной канцеляріи указ, дабы подлуг присланной з Малороссийской Коллегии в енералную канцелярию подлинное извѣстие о пушкарах артиллиерийских в Батуринской сотні будучих, Ивану Луніченку да Прокопию Никитенку, до яких оние общенародных повинностей в Батуринской сотні прежде были притяганы и нні оние отбывают з общенародом повинности.

И я за получением оногo войсковой енеральной канцеляріи указа, спросивши жителей того села Ксензовки, где и помянутие пушкарі живут, обявляю о том в войсковую енералную канцелярию доношением, что показанние пушкарі Иван Луніченко и Прокоп Никитенко от самой зміни Мазепиной хочай нігде в походах не были по сей 1725 год жадних наименших жадних наименших з обще народом [тя] жестей не двигали, а сего 725 году зимних мсцей, когда крайняя людям нужда была в отвоженю кгранадерай (?) (*гренадерам?* – Ю.М., І. Т.) провянту и фуражу к берегу Дніпровскому в Золотоношу. Тогда по общему всего села на их, пушкарей, воланю, сами они пушкарі, видя народную нужду без всякого указа послали от себе туди, к Дніпру един раз провянту и фуражу и того часу ради нестатечности зимной многих людей воли от ковзелиці ледяной пали, так и пушкаря Ивана Луніченка вол росцахнулся и оставлен комиссарами у чоловіка за копу визимоватис, якие денги оному чоловіку заплатили тогда ж комиссари, а он, Луніченко, и по сее число по своего вола не посилал и тилко

на два мсці прошлой зими дали провянту и фуражу, а болше не давали и не дают, о чом да благоволит войсковая енеральная канцелярия відати.

Ніжайший слуга и подножок Федор Данилович, сотник батуринский

З Батурина 1725 году мсця июля 4 дня».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 1508. Оригінал).

№ 42

1726, березня 19 (8). – «Доношение» батуриньского сотника Федора Стожка в ГВК та її рішення від 26 (15).03. 1726 р.

«В енеральную войсковую канцелярию доношение

Сего марта 2 дня 1726 году, бунчуковый товариш Яков Долинский объявил указ з енеральной войсковой канцелярии, чтоб по челобитя Батуринской сотні села Красного двох козаков Левка Кудри и Леска Гаращенко учинит ему розиск ведлуг пунктов на мене и на атамана краснянского поданных и по оному указу сего ж марта 3 числа, поехавши он в село Красное, начал тот розиск ділати и не так як належит розищику, леч сам будучи власне инстикгатором самим, тилко приймае (?) челобитчикови доводи, а отвітчикових оправданий не слухает и чего в розиску не поводитися, допустил челобитчикам з их единомислениками на розиску краснянского атамана ругати и безчестити, а допроси и отвіти не так, як указ вчит, чтоб чинно каждый пункт очищаючи, по единцем роспрошувал, но при собрании и многонародном шуму, кому и жадного діла ніт в том розиску, хто б тилко що на отвітчика сказал, тое и пишет и не тилко на прислание пункта, такой свои розиск составляет, но и внов не поліценние приймает скарги и чего в указі ему не предложено, уже со розиском и суд з атамана чинит, всего без позволения енеральной канцелярии ограбил и поотдал челобитчикам. А хочай давняя его, Долинского, (як о том в войсковой енеральной канцелярии извiстно) есть на мене злоба за уряд сотництва батуриньского, которое за недостойнство от его отобрано, а мні за служби дано. Однак як он всіми силами своїми не старався нічого в занесенних на мене пунктах не винайшол, ибо оние челобитчики самие пеняки и плути, чего им недостойно ділати, по хатам до каждого человека ходячи, усиловне принуждают, чтоб на мене и на атамана подписували, в чем многие на том розиску Долинского улiчали их, челобитчиков. Тилко ж он того не слухает и знатних козаков правду сказывающих, винудил (?) спред себе, навет и мні запрітил в ділі говорити и мусілем не терпячи встиду проч (?) пойти от его, а тот челобитчик Левко Кудра такой пеняк, что за своего в том селі атаманства, пошедши с тамошним священником (подобно в году 1709) у завод, приняв до того все село, же яко у невинных обивателей 800 овец да рогатого товару 50, а иних совсім позабирано и его, Кудру, если б не сховався, приговорено быт смертним боем. О которих пеняках челобитчиках доношу и о розищику Якову Долинскому ознаймую, что он подозрительный в зміні ибо под час Мазепиной в Батурині зміни, перший вишедши он к ріки Сейму, просил сиятельного князя Димитрия Михайловича Голіцина, якобы здаючися, а потом пошедши в Батурин, стрелял з Батурина на армейские его императорского величества войска. Того ради як недостойно ему по указам блаженним и вічнодстойним памяти его императорского величества жадного уряду иміти, так злобу на мене иміючому к розиску надо мною чинити не надлежит и да благоволит енеральная войсковая канцелярия о више писанном благоразсмотрит и тот розиск иному кому колвек поліцити, а не Якову Долинскому, самому инстикгатору моему и пойдозрительному, власне под команду мене отдати, нижайший слуга и подножок Федор Данилович Стожок, сотник батуринский, а вмiсто его по его велению подписал сотенный батуриньский писар Иосиф Чижий.

З Батур[ина] 1726 году марта 8 дня.

Року 1726 года марта 15 д. висше писанно доношения з войсковой енеральной канцелярии слушав, согласно приговорили послат ея императорского влчства до сотника батуриньского Федора Данилова и до бунчукового товрища Якова Долинского указы, в которих предложит сотникові, дабы он приездыл в Глухов для доказательства по ділу своем з козаками села Красного заводном и по интересном, о котором он на

бунчукового товариша доношенням своїм показав і явився в войсковую канцелярию сего марта 20 д., а что до помянутого Долинского о прибитте его и козаков указ послат в том же ему, сотникові указі обявит бунчуковому товарищу, дабы он без отречения купно з атаманом краснянским да козаками тамошними Левком Кудрою и Леском Гарашенком приездил в Глухов и явились в оную канцелярию при поданій справленного им розиска сего марта 20 д. непременно.

Чтоб за про(...)*, а что до сотника батуринского о прибитті его в Глухов указа послат о том ему, Долінському, в том же указі обявит (?).

Иван Левенец, Иван Мануйлович».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 427. Арк. 12-14. Тогочасна копія).

№ 43

1727 р. (?). – Батурин (?). – Лист-скарга батуринського сотника Федора Стожка гетьману Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, премилостивійший пне и великий добродію мой.

Уже осмий год, як невинне турбует мене чернец Иоаким Богомодлевский и до немалого привюв убитку. В какой моей невинности имію розиск майстра Товіі Ніжинского и конфірмацію покойнаго архиерея Шумянского, а за тое тилко самое, что як били покойнаго гетмана Скоропадского указы не позволят собиратися вечерничним и ночним (караня ради Бжого) гулянкам, тогда ратушние асаулчики, усмотрівши его, чернця, з женами, чрез всю ноч у шинку гуляючого, без моего відома взяли у турму, о чем я, усвідомившися от войта, зараз веліл випустити. Як же он, чернец, пошол в Глухов за тое на мене скаржитися, писал и я о том в суд енералний и потому бил розиск отцем Чарнуцким, игуменом пустиннониколским киевским, який розиск, хочай и с пристрастием чинен, однак против моего писания не отмінен, о чем лист пна Чарниша, судіі енералного, свідчит. А нні як самих документалних свідителей не стало, внов он, чернец, просил розиску, який розиск составлял пн. Иван Булавкин так, як чернец хотіл, ибо при оном розиску чернец, будучи свідителей страшал, ругал и поривался бити, которие не по его желанию казали и мене безчестил, а он, розищик, от того не унимал, на какой розиск мусіл я послі искат от самовидцов доказателств и тепер дві жені, которие там же с чернцем ночували за урядовими руками дали свідителства, якие он, чернец, там у шинку творил дійства, да и прежде того чинил нестатечности, якие на уліку ему иміюся в войсковой канцелярії. Теди в таковой моей от напасти чернцовой невинности слезне прошу ясневелможности вашей по прежним розискам и по конфирмації архиерея Шумянского крайнее повеліти учинит рішение, за что до конца жития моего должен Гсда Бга молити.

Ясневелможности вашей нижайший слуга и подножок Федор Стожок, сотник батуринский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51273. Тогочасна копія. Запис на звороті: «Под[ано] нове[р]ия] 12 1727 году. Суплікует до ясневелможности ва[шой] сотник батуринский Федор Стожок в том, что отц Иоаким Богомодлевский осмий годов уже его турбует и просит вишей велможности дабы по прежних розисках было учинено рішение»).

№ 44

1727, не раніше жовтня 28 (17). – Екстракт скарги ченця Богомодлевського до гетьмана Данила Апостола.

«Богомодлевский.

Року 1727 октоврия 17 дня суплікует до ясневелможности вашей чернец Богомодлевский на сотника батуринского Стожка о незносом, Стожком нанесенном, безчестіі ему, Богомодлевскому, и о заграбленіі денег. О чом з енералной войсковой канцеллярії был розиск, но он, Стожок, укриваяс от оного розиску, вдался под про-

текцію бывшего ніжинського полковника Толстого, котрий одного, як могл, боронил своєю властію, за чим слезне просит ясневелможности вшой по розискному ділу крайнюю учинити резолюцію».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51273. Оригінал).

№ 45

1728, січня 16 (5). – Батурин. «Доношение» батуринського сотника Федора Стожка до гетьмана Данила Апостола

«Ясневелможний мсці пне гетмане, премилостивий пне и великий добродію мой.

Такий у сотні моеї иміється один пеняк и турбатор, а в службі нігде не бивалий, именно Левко Кудра, жител села Красного, котрий еще прежде моего в Батурині сотництва запенявшись за уряд атаманства з священником тамошним краснянским, дерзнул собою церков замкнути и священника до оной не допустити, за что покойний пн гетман Скоропадский судил его жестокой казни, от которой он сам укрился, а покойний пн Жураковский, полковник ніжинский, по указу гетманскому ищучи одного, некоторых единомисленников его киями допрошувал и не могучи винайти помянутого самого принципала, з обивателей всего села овец и пятьдесят рогатого товару в награждение проторов и убитков поповских вибрали, універсалом своїм его, Кудру недостойним атаманства потвердил.

А от архиерея Бжия за вишьписанное дерзнутое до церкви діло, отлучен он, Кудра, бил церковного входа. Да и по сей час по той злобі своей не смирился з священником, хочай же послі того лестію атаманский уряд похитил, бил, однак за многие починение товариству обиди отдален от одного и за тое на мене чрез килко літ гонячи, в прошлом 1726 году, узнавши гнівливого на мене бывшего полковника ніжинского Толстого, все літо безвинне з некоторими единомислниками своїми побужаючи на мене и других селян, пред его, Толстого, турбовал и нні не оставляя тоей своей злобы и ясневелможности вашей уже бил с челобитем и по указу вашей велможности от его млсти пна полковника нашего ніжинского бил висланный для розиску в тое село пн сотник прохорский Семен Григорович и нічого по тому челобитю и праведного не показалос. Однако ж он, Кудра, всіх того села себе единомислних обивателей, водячи дний несколко в Батурині за собою, вчинил чрез тое в неотвозі в указание числа провянта и фуража, остановки, за что комиссаров вязано под ротою, еще же так своїх единомислнников в том селі побунтовал, что посланного туди з указом ясневелможности вашей о вибиранію с козаков на полкових служителей по шести шагов денег, мало не убили, если би на квартиру до помянутого висланного пна Григоровича не утек. За якую его, Кудрину, предерзост и по челобитю комиссаров, его млст пн полковник, едучи до Глухова, наказал одного. А нні изнову оной Кудра з нікоторими своїми единомислениками пошол з сказкою до ясневелможности вашей, о котром и я, якого он состояния человек ясне велможности вашей обявляю и под ноги реїментарские навсегда повергаюся.

Ясневелможности вашей премилостивійшому пну великому добродієви моему нижайший слуга и подножок Федор Данилович, сотник батуринский.

З Батурина 1728 году генваря 5 дня».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 427. Арк. 29).

№ 46

1728 р. (?). – Скарга жителів с. Пальчики на батуринського сотника Стожка, подана гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможний милостивий добродію, мсці пане гетмане, нам велце премилостивійший пане и великий добродію.

Кривди наши виражаем сотні Батуринской от пана сотника діючиєся ставали, то ест быди, утиски, вирваня насиліем и вимишленя, до отбыраня худоб людських неслушне.

Я, Микита Кондращенко, жител палчиковский, ускаржаюся на сотника батуринского, которий то за невинне у мене забрал часнику гряд десят, а ціна оним по таляру, такъже и ляху з часником немалую, якая варт талярий чотирох. На том же огороді взяв сіна возов десять, конопель коп чтири, а то за таковую вину, що тилко син мой отишов для прокормліня на малий час в полк Миргородський и тепер син мой при міні зостаєт.

Павел Марамай, жител палчиковський, ускаржаюся на сотника батуринского за трое товару, якие побрав невинне, даючи причину, чтобы я, живучи в Якубынского хуторі пчол двое вкрав Якубынского, якого злодійства не доведши мні, к тому еще и атаману велів сілскому талярий два грошей взяти и гусей пару, а морьдерства во праці и не виписати, тилько ж Грицко Якубыньский жадною жадною мірою не интересует и не облікуєт мя.

Иван Шевченко, жител палчиковський, ускаржаюся на сотника батуринского за вола, якого взяв остатнего дармо, что тилко его подьданим не похотів бути мосів (*має бути: «мусів»*. – **Ю.М., І.Т.**) з великой и тяжкой біди и роботизни отторьгнулися и под дворец его милости пана писара поддатися, а тот вол тепер в дворі пана сотника зостаєт.

Товариство села Красного, ускаржаємся на сотника нашого батуринского, что пан сотник в нас узав зотих (*має бути: «золотих»*. – **Ю.М., І.Т.**) полтараста грошей, а то за таковую вину, иж мы, товариство, не изволяли тилко себі міти за атамана Левка Кудри, которого то сам сотник завше дрмає (*має бути: «тримає»* – **Ю.М., І.Т.**) во атаманстві на свою руку, якого другого на атаманство сотник драпіжці по Кудрі Левьку, не скоро винайти може и тим его малодушник, бездушника барзе любьт, бо наставивъши сотник Кудру атаманом, послав атаман Кудра з міста в село члвка свого, даючи відати товариству, що атаманом зостаєт он, товариство, сидячи в корчмі, на тое змовило за всі голови, мовит, тот посланец в надію нового атамана по[....]нет неслухне людям оказію давати лаяти, бытися з едним [чл]віком, а далі килко там люду було з межи всіх тих три члвк и[...]ри побили того посланця, от которого бо и жадною мірою тот члвк не щ[...]ковал и тепер здоров зостаєт, еднак при той распри немало бу[ло] люду, то с кожного члвка, то ест дванадцяти, взял пан сотник с кожного коп по пят без интересу, якие, не міючи, позичали и такую то вину нас подрав.

Я, Иван Подьжарий, жител краснянский, ускаржаюся на пана сотника батуринского, что пан сотник взяв у мене грошей талярий сім сіна на возов шест доброго у свой двор, а то за тее тилко, что я в селі своем на дідизной и отчиной річці ведля хутора свого ятер застановлений без відома моего Кузменками викинул, тот атаман наш, поверьнувъши в злодійство, неслухне даєт сотникові відати з ненависти своєі и укинув мене пан сотник до того еще в турму на цілий тиждень, по уконченю справи якому колвек, был завод з краснянами нашими и з меленцями, которие упором своім на сей бок Сейму ку Красному ув озеро, прозиваемое Яблуновицу, упиралися, яких найдуеться в кгрунтах наших, уже тому заводу нашому сілскому з меленцями ест годов з три. Якая річ межи нами за помененние озера была укончена. Тепер сюю зиму прошлую меленці по справі уконченуї без відома, випираючи з того ж озера, переїхадши на сей бок Сейму Крилачовго застановьлений на том нашом озері взя[в] тридцят моїх тилко, а людских также силу побрали. А когда вдалися до пана сотника в право, теди пан сотник позволил нам где ли колвек на Сейму будут стояти меленские ятері отбырайте за свої. По наказанию сотника многие отбырали ятеров наши красняне на Сейму и я, будучи мизерний, в сіх часах взял на Сейму ятерув меленских два за свої и освідчив своему сусіду там же в лузі. Даст відати мой сусід меленскому члвку прибігши в пятиох члвка на луг, звязавши мя, тримали еще в селі Мелні дний в кайданих дванадцят. До того пан сотник, зискавши да и в турьму велів на цілий тиждень вкинути, а тим часом пославши в Красное в госпуду і велів всю до остатьку худобу мою забрати то ест овец дванадцятеро, дробязков розних, клубков пряжи и в(...)*сяне на плахти. Асаулчик вовати (?) полмакутри чер(...)* дечого. Прошу на мене мизерного велможности вашей стой справедливости.

Леско Гаращенко, жител краснянский, ускаржаюся до ясневелможности вашей на атамана бувъшего Кудру, что он взял сіна моего возов три доброго из сіножати моеї.

До того еще свиту добру нову не відомо з яких мір и причину рад бым вину свою написати, тилко ж не відаю, велможний пане. Прошу велможний и милостивий добродію, дабы он, Кудра, бувъший атаман, мні поворочав, а я за щасливое ваше панование повинен буду з жоною и дітми Гда Бга благати, яко и естем.

Я, Юрко Карлащенко, жител батуринский, ускаржаюся ясневелможности вашей панской милости на пана сотника батуринского, что пан сотник великую обіду мині творит в сіножаті немалої, лежачой под Мелнею в кгрунтах батуринских, при которой и футор найдовался, а тепер невість хто спалив. Якая сіножат возов на сімьдесят, прошлого літа Стефан Бахмацкий, жител меленский, без відома моего покосив. Довідавшись теди я нескоро, посла кошеня, трафілося мні едного часу на своей же сіножати застати меленскую череду и узяв я з череди Стефана Бахмацкого кобылу при чоловіку батуринскому Тимошу Дячці за сіно. Теди довідавшись поменений Стефан Бахмацкий, щом взяв кобылу, якую я освідчав атаману батуринскому, так теж и в дворі сотником без бытности его, однак на прошение пан сотник Стефана, изискавши мене, злодієм учинив, положивши, був, до турми кидав, ось я, мовит, тих неверсалчиков добре поприиму. До всего еще того полпята золотого викладу Стефану Бахмацкому вернув. А когда я, Юрко, пред паном висланным Романом Ананиевичем універсал оборонний показал ясневелможности вашей, то на тое змовив наш пан сотник злобы своей, хиба, мовит, твоею матери теперешний гетьман дав за тое універсал, що бувало дівок мазепиних вихлюе, яких бувало до Мазепи приводят, такая то твоя прислуга. На що свідом сам булат старий Стефан Череватий, Кондрат Пр(...)*щенко, Тимош Пивъненко и прочіі многіі, на тот час будучий свідомі.

Я, Петро Корначенко, жител митченский, ускаржаюся на сотника батуринского, понеже и мою сіножат Стефан Бахмацкий, поміжную з Карлащенковою, без відома моего викосив. Не відаючи в початку хто сіножат викосив, дал о сіні том пану старості митченскому я знати. По которое пан староста зараз подвод осім пославши на брабра(...)* Петро Корначенко возов чтири так же набрал остаток малий там осьтался. И за тое пан сотник, что ему наперед о сіні не освідчив, взяв у мене кобылу жеребну, полосмак жита, яке взявши, давних часах отдав, а кобыла и тепер в дворі сотника зостається. Зверх того всего еще у турмі суток двое держав».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51263. Тогочасна копія).

№ 47

1728 р. (?). – Батурин (?). – «Доношение» батуринського сотника Федора Стожка (?) до гетьмана Даннила Апостола.

«Ковалі два по указу велможностей ваших для окованя алтилиеріі з Батурина в Глухов посланние уже мсць вижили, которим тилко на мсць провянту ведлуг указу видали, а жени их тута з дітми гибнут без хліба, ибо барзе убогие сут, о которих рабско прошу велможностей ваших даби отпушени были.

Понеже не едина утрапленному Батуринови трудност, указ от велможностей ваших единою сотнею греблю гатити, а от его млсти пна полковника нашего ніжинского указ пятдесят чоловіка на градскую работизну до Ніжина посилати. Крім ж у того шляховіі всегдашній трудности, найбарзі им, ковалям, же завше мусят всяким переезжающим безденежно ділати, а й от консистентов немалая им долегливост же далій и вижити (?) не могут».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 427. Арк. 10. Тогочасна копія).

№ 48

1728 р. – Батурин (?). – Лист-прохання Якова Толмаченка до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пане, гетман мні всемилостивійший пане и добродію.

Прежде города Батурина винятию служил покойний отц мой Мазепі гетману за толмача, а по вийнятию оного города Батурина преселился отц мой в Чигирині; потом приїхавши сего 728 года в Сорочинці, шукая вшей реиментарской милости о позосталих грунтах своїх в городі Батурині, чтоб их, купленних грунтов, от инших

могл поискати там же в Сорочинцях сего 728 году о святой недели и помер. Я, оставшийся сирота, ниже подписаний, по отцу моем в Сорочинцях смілем дерзнути чрез свою маловажную мою супліку прозбою моею ясневелможност вшу турбувати, да по многом мощном вшой панской милосердию могл (...)»* отримати на грунта мої реиментарский вш універсал откритий до сотника батуринаского, а наibarзе до полковника ніжинского, даби повелено мні моїми грунтами владіт, сінокосними пущею и двором, за якое мні показанное вшей панской ясневелможности милосердие долженствую до конца жития моего Гспда Бга благати.

Вшей панской ясневелможности, моего всемилостивішаго добродія нижайший раб и подножок Яков Толмаченко, жител батуринаский».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 2832. Арк. 2. Тогочасна копія).

№ 49

1728, листопада 1 (жовтня 21). – Лист гетьмана Данила Апостола до ніжинського полковника Івана Хрущова.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику ніжинский.

Яков Толмаченко, жител батуринаский, супліковал до нас прекладаючи, что жил отц его при гетману изміннику Мазепі за толмача, а як город Батурин винято, переселился был на жителство на тот бок Дніпра в Чигирин и оттол знову перейшовши в полк Миргородский, до Сорочинец пришол и там помер, а в Батурині грунтами его позосталими сіножатми, пущею и двором жители батуринаские якобы завладіли и оними доселі користуются напрасно. Теды при включеню zde копіі той супліки скаржаючого предлагаем в. мсти, абыс в. м. обстоятелно веліл розискат иміются ли запевне в городі Батурині якие грунта его власние отцевские и кто ими и почему завладіл и если то покажется в правду, что в челобиті том написано, оние ему во владіние отдат. А тим, которые тими грунтами напрасно завладіли, от них отказат и что по сему учинено будет, міеш в. мст. к нам о том писменно обявити.

З Глухова октоврия 21 д. року 1728».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 2832. Арк. 2. Копія).

№ 50

1728 р. – Скарга макошинських війта і отамана до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пане гетмане, наш всемилостивіший пне и великий добродію.

Прошедшаго 1727 году, первой неділі Великого Поста, преосвященный епископ черніговский Иродион Жураковский по умертвіі священника нашего макошинского Василия Козловского вишепенанном же 727 году, церков нашу макошинскую запечатал, а нас опреділил в прыход там будучому манастира дівичого священнику Иоану Петрову и любо многократне били челом его преосвященству, прося о священники и о распечатуванне церкви Бжой, но он не токмо сего зділат не похотіл, а домагаяс излишнего зверх прежнего на персону священническую от нас опреділения, но и нас с поруганием от себе изгонил, а оной священник, манастира дівичого, в которого мы нні в приході найдумемся, вимагает на нас запшних (?) взятков и немалую нам ділает як в духовенстві, так и в протчем, противности, з чего нам немалая чинится обіда. Чего ради всі як козаки и посполство села Макошина, упадши до стопи ног ясневелможности вашей, слезне просим, даби повелінием ясневелможности вашей, преосвященный епископ черніговский, по прежнему церков нашу запечатанную распечатал и к ней, не вимагая излишнего опреділения, постановил священника, даби имія посеред села церковь бжественную, впред в сторонном приході не били.

Ясневелможности вашей нашего всемилостивішого добродія нижайшие раби Атаман макошинский Леонтий Кондратенко Росика (?) з товариством.

Войт макошинский Михайло Уласенко Чекан с посполством»

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 269. Арк. 20. Оригінал, завірений підписом).

№ 51

1728, листопада 9 (жовтня 29). – Глухів. – Лист гетьмана Данила Апостола до чернігівського єпископа Іродіона Жураковського.

«Ясне в Бгу преосвещенний мсці отче епсп черніговский и Новгородка Сіверского нам в Дсі Свтом отче и зичливий пртелю.

Канцелярист войсковий Костантин Лисеневич чрез супліку свою нам доносил з крайним жалем, что вше преосвещенство июля 10 сего году, приехавшего его в Чернігов за ділом, посеред самого города Чернігова, напротив шопи посланним своїм приказал зловит, якие посланние напавши на его, Лисеневича разбоем з киями, з коня зтягли оного и оборвавши шаблю, з безчестием уволокли в катедру, которого не допустивши вше преосвещенство перед себе, приказал отдат его под арест, где он сидел три недели з лишком, а потом он, Лисеневич, видя нестерпимое свое утіснение, принужден тайно зпод аресту уйти. Забранние же у его ж тогда ж вещи, а именно: конь верховий темно-гнідий, кулбака гафтованая червоная, пистолети ліпшие (?), да другий конь гнідо-строкатий з німецьким сідлом и з пістолетами и з мунштуком, шабля турецкая под срібром, другая шабля полская з срібними пасками, кунтуш каралевий тонкий, кафтан цидренетовий жовтий, шапка блакитная баранковая, удержани там и до нні ему, Лисеневичу, не отдани. В якой своей обиді и разореніи просил он, Лисеневич, у нас оборони и защищения. Прето мы, удивляючися не помалу для чего таковое озлобление суплікуючому от вшего преосвещенства показано над слушност, паче же над звание сана вашего, которому поручен толко в наказание по ползующихся в погрішеннях духовних меч духовний же, иже ест глагол Бжий и дхом кротости исправления, а не гражданским управлением и жестокостию обхождения, разсуждаем, что весьма не надлежало б вашему преосвещенству з ним, Лисеневичем, яко неподлеглим к наказанию на тілі и на імїні суду духовному так поступат, ибо если он в чом против вшого преосвещенства и погрішил, то подобало о показанию над ним сатисфакції до нас писат, вшему преосвещенству и самим собою арестоват и ограблят его всячески непристойно и того ради, извол ваше преосвещенство вишупомянутие его, Лисеневича, грабительским способом захопленние у него вещи всі от мала до велика приказат поворочати, дабы боліе о том до нас жалоби од оного не было. Ибо мы сего (если вше преосвещенство возвращением всего заграбленного не прекратиш) оставити все не можем, а что за претенсию к нему, Лисеневичу вше преосвещенство изволиш імїти до нас, рачиш обстоятельно виписат, а мы надлежащую з оного управу, что к слушности стягатиметя учинит раскажем тое, декляруем и затим вшим свтительским молитвам вручаючи себе навсегда остаемся вашего преосвещенства всего добра зичливий его императорского влчства Войска Запорожского обоіх сторон Дніпра

З Глухова октовр 29 1728 року».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 269. Арк. 59. Оригінал).

№ 52

20-і рр. XVIII ст. – Скарга козаків і міщан Батурицької сотні до ніжинського полковника Толстого (?).

«Велможний мсці пне полковнику ніжинский, сиротам отче и великомлстивий нш добродію.

Любо о инших справах с паном сотником нашим пред велможностью вашею то чачихся не знаем, а о атамановой и Чирвинского всі мы извїстни, же дарма оние пна сотника турбуют, яко то атаман на дом пна сотников пяний набігаючи, конфудовал его и почавши з ним контрвати, болше полгоду в дому сотнищом не бував и ні о жадних порядках міських, як надлежит ему, не соглашався и, атаманом називаючися, не отпралял их и овшем за яким интересом градским, которий стягається до атамана, пошле к нему пн сотник, он за тое сотника лаєт, а на бідних, будто значнійших, що завше с паном сотником своїм готови на службу, тож пяний атаман не тилко лайкою безчестив и боем многих безпорядочне як би хлопцюв своїх чи на місті, чи в корчмі, где ему понравится, переконав, а уховай Бже, як оний еще над паном сотником по смїєтся албо атаманом у нас будет, то хиба прийдетя нам, бідним, в другие сотні, все

покидавши, з Батурина утікати, якож уже и похваляється о том на нас Чирвинский. Прето з одной сей причини не раз ругал пна сотника и поблице (*має бути: «публіце»*. – **Ю.М., І.Т.**) хвалився забити его за тое, що знаючи пн. сотник по нестатку Чирвинского, яко и всі ми знаемо, възбраняв становитися ему в Батурині на почті того ради, що не дослужит еї, що так и сталося: гроши належние побравши, за тое пив да гуляв, а коням доволного корму, сіна и овса не дават, тилко як он, где бувало загуляється, то жена его за копійку сіна для коней купит да січи упареную по три и чтири дні почтовим коням держав. К тому еще и челяд хлопщюв на почті імів, що ні дома, ні в дорозі не доглядят, от чого, кгда стали коні его знемагати, много разне других почтаров через чергу за его брали. А потим, як он сам едного коня убив, а двох, хлопец его дорогою женучи, зморив и грошей почтовых не стало втік с тоей почтовой службі и тепера пна сотника безвинне он един, не послуживши почты, турбует за утрати. А прочие почтарі статечне обиходячися и належите коней своїх пилнуючи, цілорочне вислужили и на другий год понаймалися, зачим раболіпно всі обще батуринские и тоей сотні сілские жителі просим велможности вашой о милост на пна сотника нашего, которий во всяких гостинних переездах взглядом убогого нашего містечка всякого значнійшого завше в своем дому своїм власним коштом приймаєт, чинячи фолгку всім нам. Тут же всепокорственно и о учинение себї просим атамана нашего батуринского якого жителя, которий господарско живучи знатимет, як з нами обиходитися, не так як сей Прийма не могучи себї у Батурині певного жилища по запорожский да по ко[...]нікский, тилко бит да лаят всіх готов, а помощи з него містови німало не маеш; хто тилко наїдет, то он з ратуши зараз до дому сховається, на сотника да на войта всю тяжест зложивши. В чом таковой млсти добродійской безперестанне со слезами просячи, под ноги панские навсегда повергаємся.

Велможности вашей, нашему всемилостивїйшему пну и великому добродїю найнижшиє подножки

Павел Козловский, сотник наказний зо всім товариством.

Иван Гордіенко, Иван Занко, хоружий

Грицко Русак, асаула Данило Харевский

Васил Столпец Петро Мотуз

Ничипор Солонина Хведор Жук Васил Лемишка

Леско Шох Лаврін Яценко

Филип Мелашенко Кондрат Рувний

Филип Куріленко Иван Губар

Иван Куріленко Андрій Скакун

Васил Соловей Грицко Огурок

Петро Степаненко Яцко Степаненко

Хведор Кривошея, атаман митченский з товариством

Трохим Биляк Илля Переченко Илля Тимченко

Грицко Микитченко Игнат Чортенко

Васил Косенко, атаман краснянский, з товариством

Левок Кудра Васил Прийма Грицко Редченко

Савка Ложечка, атаман Атюши, з товариством Яцко Жежун

Гордій Шкода Петро Криводід, атаман ксензювский, з товариством

Леско Зражевский, атаман меленский, зо всім товариством

Грицко Парашенко, атаман тростянский, з товариством

Улас Вервеченко, атаман палчиковский, з товариством

Иван Стефанович, войт батуринский, зо всім посполством

Семен Герасименко, цехмистр шевский, со всею братиею

Тарас Кривий, цехмистр кравецкий, со всею братиею

Тронко Стокуз, цехмистр різницький, с товариством

Кирик Острозкий, цехмистр ткацкий, зо всею братиею

Петро Ходущенко, цехмистр калачницький, з братиею».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51286. Оригінал (?)).

№ 53

1729, жовтня 29 (18). – **Скарга військового канцеляриста Костянтина Лисневича гетьману Данилу Апостолу.**

«Ясневелможний мсці пане гетмане, единонадеждний мой и височайший добродію. З крайним жалем моім ясневелможности вшой обиду свою предлагаю, что еще прошедшего 1728 году июля 10 д. преосвщенний черніговский гспдн Иродион Жураковский, приехавшого мене в Чернігов за ділом, посеред самого города Чернігова напротив шопи посланним своїм приказал (...) * зловит. Якие посланние, напавши на мене разбоем з киями болше 50 члвк, з коня стягли нуждею и оборвавши у мене шаблю, з безчестием волокли в катедру без всякой выни и его преосвщенство, не допустивши мене пред себе, приказал отдат под арест, где седіл я 3 неделі з лишком, а потом, видя я нестерпимое свое утиснене, принужден бил тайно зпод аресту уехат. Забранние же гвалтом у мене тогда вещи, реестром здес показанние, удержани там и понні мні не отдани, хочай многократне чрез людей знатних и писма свої того требовал возвращениа. Чого для при доземном моем уклоні под защищение ясневелможности вшой прибігаючи, всенижайше прошу повеліть о возвращеніи моіх пожитков до преосвщенного черніговского видат всеповажний свой реиментарский лист. Да и впред бы мні жадних обид и озлоблений не чинил, под юрисдикцию вшой ясневелможности обрїтающемуся, а которие з пожитков моіх потеряни вещи з коней за ежедневною поездкою и в роздачи сукман, от чего стало мні быт напрасное разорение, милостивно наградит определит, падши до землі, со плачем упрошаю

Ясневелможности вшой всенижайший слуга Константин Лисневич, канцелярист войсковий».

Запис на звороті: «1729 октоврия 18 дня сию супліку канцеляристи войскового Константия Лисневича поданную на преосвщенного черніговского Иродиона Жураковского о забратю его многих вещей, на что и реестр при сей супліці явствует, приказал ясневелможний отослат в суд войсковий енералний, даби в оном енералном суді по оной учинено было надлежащее рассмотрение и рїшение по указу и по правам малороссийским.

По приказу ясневелможного подписался за енералного писара правящий Михайло Турковский».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 269. Арк. 61. Оригінал).

№ 54

1729, листопада 11 (1). – **Глухів. – Універсал гетьмана Данила Апостола.**

«Его императорскаго влчства Войска Запорожского обоіх сторон Днєпра гетман Даниіл Апстол.

Пну полковникові ніжинскому з старшиною тамошнею полковою, сотникові ивангородскому, а особливе сотні той селянам мартиновским и кому колвек відати надлежит, ознаймем сим ншим універсалом, иж по зліценю ншом сужено было діло между бунчуковым товаришем пном Андреем Лизогубом и между селянами мартиновскими заводное за часть степу лежачого по урочищам, а именно: почавши от дорожки перехрестной з Білих Веж на Иваницю и до шляху Ичанского и могилі Терешисі идучой, а шляхом Иченским поступивши й поворотяс на дорожку з того шляху Ичанского на Білие Вежи й до той же перехрестной дорожки. Но понеже по судовом рассмотрению подлуг чиненого в том степу розиску узнано, по силі правних артикулов, что оний степ по свидителству многих людей надлежит до владіния помянутого пна Лизогуба. Того ради и мы, стосуючись до судового рассмотрения и узнания тую степную землю яко по означеним урочищам, чрез сей нш універсал ему, пну Андрею Лизогубу, в спокойное владіние утверждаем так абы нихто, а барзі селяне мартиновские, в заживаню оног жадного вступу и препятствия ему, пну Лизогубу, чинити не важилис міти хочем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові ноеврия 1 д. року 1729».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55089. – Оригінал, власноручно підписаний Кандибама. Пізніший нерозбірливий запис збоку: «Партикулярний судов. чрез пп. бунчук. товарищем Якова Полуботка дана Мокриевича Афанасия Дорошевича и сотника полк[ового] гад[яцкого] (?) пна Василя Белецкого») Корній Беленченко 1691-96 (з перервами), під 1729 -нема.

№ 55

1729, листопада 22 (11). – Глухів. – Універсал гетьмана Данила Апостола.

«Копія.

Его імператорського величства Войска Запорозького обоїх сторін Дніпра гетман Даниїл Апостол.

Пну полковникові прилуцькому, п. п. старшині полкової тамошней, а особливе бунчуковому и знатному войсковому товариству и кому колвек відати належит, сим нашим універсалом обявляем, иж учинилося нам извѣстно, что бунчуковие и значковие товарищи и рядовие козаки, будучи по указу его імператорского величества в Сулацком низовом поході, для крайней нужди в препитаніи и одіянніи занимали по певному числу денег з написанием рукоданных своїх обліках половинного проценту, инние же чрез поручников крайнійи ради своей нужди отдават кредитором своїм обовязалися, на которих тепер по прибитіи з походу тие кредиторі правят заемних тих денег и процентов вдвое и болше, що з немалою обидою и разорением оним дебіторам чинится. Чого ради просили в том нашего гетманского разсмотрения и по милования. Мы прето, гетман, по силі даной нам височайшой его імператорского величества жалованной грамоти иміючи власт всякие воїнские и гражданские в Малой Россіи устроеват порядки и даби в народ малороссийском от них пред другими не иміло быть обиди и отягощения, яко в протчие полки рейменту нашего отправилисмо наши універсали, так и в полк Прилуцкий, сей наш ординуючи універсал накріпко предлагаем, аби в оном полку если кто явит и бунчукових и значкових войскових товарищей и рядових козаков, которие на службі его імператорского величества в вишше наміненом поході были, где немалое межаючи (?) время занимали крайнея своя ради нужди на кредит денег з написанием в обліках чили чрез поручников обовязанемся в отдачи тих денег з двоїним процентом. Од тих би кредиторі як бунчуковие значковие и рядовие козаки всяк брали толко самую исту, (?) жадного не витягая по совісти христіанской проценту и излишества и кто би з кредиторов о такие непотребные проценти в кого з дебіторов домагался, оним весма отказовали бы, з процентов витягат не допускали, а если в том от кого впредь до нас зайдет (?) но оногo проценту жалоба, то таковому безсовісному, на кого будет занесена жалоба, не тилко од нас будет зганено, но и знатне штрафован будет декляруем.

Дан в Глухові ноеврия 11 року 1729.

Звишменованій гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 5054. Тогочасна копія).

№ 56

1729, грудня 30 (19). – Конотоп(?). – Лист Андрія Кандиби до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане а мні велце премлствівійший добродію.

Зачавши я служить от первого перекопского походу его імператорскому величеству, не щадя здоровья своего, аж до сих час не получилием жадной млсти от бивших антecessоров и много чекалем таких щасливостей, поки Бг удостоїт вашу пнскую ясневелможност на сем рейментарстві. Тепер с тім отважаюся просить велможность вашу міючи собі от давних час добродія и патрона, просячи милосердия такового як к инним являєте опредліит міні такое селце, яко инній их мст міют доволствие, бо любо и не рад би вашу пнскую ясневелможност турбовати, тилко отнюд не мію жадной маетности для подпори дому моего. За що я должен до смерти живота своего за вашу рейментарскую млсть Бга благати и вірно служити.

Вашой пнской ясневелможности моего премлствівійшого добродія нижайший слуга Андрей Кандиба».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55181. Оригінал, особисто підписаний Андрієм Кандибою. Записи на звороті іншою рукою: «Суплікует до ясновелможности вашей судия войсковой енералний пн. Андрей Кандиба з прошением за многие служби его яко-гось селця на подпору дому своего» та «Под. декабра 15 д. року 1729»).

№ 57

Не пізніше 1730, липня 6 (червня 25). – Скарга Тетяни, мешканки Конотопа, до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможный мсцівый пне гетмане, наш премилостивійший пне патроне и великий добродію.

Доносит жителка конотопская, Татияна Семенова жона, удовствующая на конотопского ж сотника Иосифа Костянецкого, в том, что тамошний же конотопский жител Семен Савущенко в малих еще літех будучи и учачис в школах в Полци, а покойный муж мой Семен в отца его, Савущенкоого, шафарем будучи, послан был в Полцу з волами Савусковими для продажи оних. Которие воли як продал муж мой в Полци за ніякуюсь его, Семена Савущенка, проступку всі денги сам он, Савущенко, в моего мужа отобравши, потратил. Также и в другой раз покойный муж послан был з волами конотопского ж сотника волов (...)» для продажи оных и в то время там же, в Полци, позичил в мужа моего денег он, Савущенко, чирвоних пять, чирвоних ценою золотих по дванадцят и на тое облик его, Савущенко, саморучнойоной мужу мой (!) дан был. Которий облик сего 1730 году невідомо почему в мене пн. полковник наказный Романовский из писарем судейним по прозбі и совіту его, Савущенка, отобралы. А послі того еще мене он же, пн. полковник Романовский из писарем судейным чрез его, ж Савущенка, осадилы в Ніжині в остроговую турму, где и седіла неділ три и утратила, позичаючи собі на харч денег золотих восем. А он, Савущенко, из отцем своїм з Ніжина, не учинивши зо мною жадного в ділі окончения, беззівістно в дом свой отехал. Да он же, Семен Савущенко, там же, в Полці, в покойного мужа моего другим разом позичал денег талярей восем, на которие послі уже того он же, Савущенко, саморучно до отца своего пишучи покойному моему мужу писание дал. На которие денги многократне была я чолом, бідная удова, пну сотнику конотопскому Иосифу Костянецкому, однак ні жадной от него на тие денги справедливости на его, Савущенка, не получила, але еще за управкою мні з оным же Савущенком з довг мой, як ведлуг имяного реестру моего, сколько я утратила своїх денег, позиваючис до пна сотника конотопского на его, Савущенка. В чом он, пн. сотник, не учинивши мні жадной справедливости и долгу моего на Савущенку не дал доправити ведлуг ніякого между ними помировка и злагоди, а мні, вдові бідной, не без плачу и не без затруднения и утрати діється и в том прошу як отца и милостивого добродія моего, милости.

Мизерная челобытствующая удова Татияна, Семенова жена, покорне прошу».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51305. Оригінал (?). Запис зверху документа: «Под[ано] юня 25 д. 1730 году»).

№ 58

1730, березня 12 (1). – Скарга жителя Конотопа Леська Давидова до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможный мсці пне гетмане, блгонадежнійший наш добродію.

Прежде сего жил я, всенижайший, в полку Прилуцком в сотні Сребрянской в селі Юрковці, а прошлого 1729 году пришов з женою своею на житие в Конотоп и подчас ярмарку Вознесенского в Конотопі в том же году Артем, січовий козак, приехал в Конотоп и признався до мене, потому что я в его, уже тому діється пятый год, як купил воз соли. И узял я оного Артема по той знаемости в свою господу. За которим Артемом Иван Нелюб, тож січовий козак, приехавши на ярмарок, почал у оного Артема должного своего правит, в якого то Артема он, Иван Нелюб, взявши коня, и отехал с Конотопу. А по отезді его, Нелюба, оставшись означенный Артем піш, упросил мене, чтоб я ему чрез нікоторое время в дому моему пробут. Чего я оному и не боронил, а когда он в дому моему проживал, обявил мні сорок талярей денег, за которие купили три куфи горілки, а на осталние денги купил он, Артем, себі коня и тие всі гроши розийшлися в его, потому уже он на свої нужние потреби позичал у мене сім коп денег, в другой же час рубля. Довідавшись же виш означенный Нелюб, что в показаного Артема денги ест, знову явился в Конотопі из Иваном коропцем, фактором сотницким, и за прибутом зараз пошли на всю ноч в коршму пит, взявши з собою и оного Артема и,

ходячи совокупно, он, коропец, потерял денги свої сто золотих по его сказках и за тую причину означенний Нелюб, давши оному Ивану коропцю писмо, даби себи в Коропі взял 4 кадки горілки и в том он, коропец, розийшовшись полюбовне, отехал до Коропа. А приехавши в Короп, ознайомив свою причину в пропажи сотнику короповскому, а он, сотник, прислал свого міщанина до сотника конотопского для исправки и сотник конотопский не знат чего ради, зискавши мене, всенижайшего, к себи з женою моею стал допрошувати, а бил мене и жену мою без пощадіния и посадил в туремное вязеня, в котором содержал шест недел и всю мою худобу позабирал безвинне, понеже я о той их пропажи весма не свідом, ибо з ними и в компанії нігде не був. А о забраной напрасне худоби моеї при сем прошеніи реестр имію, як он, п. сотник, со всім домом моїм мене разорил, о чем бил я челом на его, п. сотника, в полковую ніжинскую канцелярию. Любо ж и получилием о поверненю всеї моеї худоби и о награжденіи убитков моїх полкового правления указ, еднак оный п. сотник, презрив и не послушавши, и донні всю мою худобу в себе держит напрасне. Слезно теди ясневелможности вшей прощу мні з оного о тую справедливост учинит, за которое млстивое на мене призрение долженствую пока дха в тілі моем за ясневелможност вшу Гсда млти.

Ясневелможности вшей, блгопризрителного нашего добродія нижайший подножок Леско Давидов, жител конотопский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51306. Тогочасна копія).

№ 59

1730, травень (?). – Скарга жителя Конотопа Леська Давидова до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, всемилостивійший мой добродію.

Сего 1730 году в априлі мсци подал я, всенижайший, ясневелможности вшей сущпліку на пна сотника конотопского о забратю ним напрасном худоби моеї, як в той чолобитной моеї показано и потому получилием ясневелможности вшей млстивий указ даби он, п. сотник, всю худобу мою, напрасне взятую, поотдавал мні да и утрату мою за 4 мсци, правне роненную, нагородил би. И он, пн. сотник, споткавши мене на дорозі под селом Дунайцем и отобравши тот указ, бил мене нещадним боем при людех, которие зо мною ишли: Данилу Гирману, жителю села Голюнки, Ивану Шуту, жителю села Медведовки, Павлу Артюшенку, жителю села Дептовки, при том бивших и при инших людех, которие ежели б не случилис зо мною в пути, прибил би мене в смерть. Слезне теди ясневелможности вшей прощу мні з него стую справедливост учинит, за якое ясневелможности вшей млсердие долженствую Гсда млти.

Ясневелможности вшей, всемлстивійшого добродія послідний раб, конотопский обивател, Леско Давидов».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51307. Тогочасна копія).

№ 60

1730, червня 26 (15). – Глухів (?). – Скарга Домникії Яківни Лизогуб, дружини Андрія Кандиби, до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, милостивійший мой патроне и великий добродію.

Имію я футор куплений под городом Конотопом на Загребелі и при оном двори так же покупление, в которих мешкают підсусідки, якие здавна жадних повинностей ратушних не отправляли, понеже міских грунтов под собою не иміют. Тепер еднак на оних подсусідков, яко и на прочіих тамошних обивателей, всякие трудности налагаютс. Того ради вашой пнской ясневелможности дерзаю наинижайше просить млсердия и рейментарского універсалу, чтоб тие подсусідки, мешкаючіи в дворах наших, волними били по прежнему от тяглостей міских.

Козаки курінніи, которіи от многих літ при покойному мужу моему zostавали и всякие походи войсковие при оном отправляли, так и при дітях моїх даби як о указ вашой пнской ясневелможности повелит, служили, а сотник би к оним козакам не

касался, наипокорніе прекладаю. Тож будучи покойний муж мой на службі в низовом поході так пном бунчуковим, як значковим, в розних полках мешкаючим, по их прошению роздал денег без просенту и оние дебітори за прибитям своїм в доми по чтирех неділях(?) міли сами до покойного мужа моего визиченніи денги привозит, а тепер многоубиточимъся, посылаючи квіт, еднак долгу своего не уплачуют, на що вашой пнскої ясневелможности найпокірніше прошу повеліть им, кредитором, повагою своєю о універсалу таковие денги визиченние у покойного мужа моего мине отдават без умедления.

Ясневелможности вашой, моего млостивіишого патрона и великонадежного добродія всенижайшая раба Домникія Яковлевна Лизогубовна Андреева Кандиба з дітми своїми».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55182. – Оригінал, особисто підписаний братами Кандибами. Запис перед текстом документа іншою рукою: «Под[ано] юня 15 року 1730»).

№ 61

1732, лютого 10 (січня 28). – Київ. – Грамота київського митрополита Рафаїла Заборовського.

«Рафаїл Заборовский, Бжыею млстю православный архиепкп киевский, галицкий и Маляя Россіи.

Вам всечстним отцам протопопам, а имяно козелецкому, ніжинскому, борзненскому, вороніжскому, конотопскому, глуховскому Бжие блгословение и нше архиерейское препославше, предлагаем: в прошлом 1714 году юня 3 дня по имяному блженія и вічно достойня памяти его императорского величества Петра Великаго в указу веліно с вінчалных памятей, а имено с первобрачных по осми алтин, полторабрачных по дванадцяти алтин, с двобрачных по полтині, с троебрачных по двадцяти алтин да сверх того во всіх містах, кромі Москви, за писмо и на отвоз брат по алтину с венчалних памяти со всіх равно. Тое ж подтверждено и указом ея императорского величества самодержицы всероссийския 1730 года юня 10 дня во всей Россіи опубликованным. А нам как извѣстно, учинено, что во всей епархії нашої Киевской за одну вічную памят протопопы, намісньки и кому поручено, в казну архиерейскую по гривні а по чотири алтини собирают, половыну против показаной дачи во всем по указу его ж императорского величества вічнодостойня памяти Петра Перваго и свтїишаго правителствующаго синода 723 года ноеврия 30 отпущеному ж в катедру Киевскую, 724 года февраля 22 дня присланому. А то для того, что там половына на гошпитальные лазарети собираются в ншей епархії Киевской того, як слышим, не взимают на лазарети, но ис такого малого взятку нікоторые лакомии, паче же рещи безстудные сребролюбцы, себї утаевают и не обявляют имено коликое число било браков. Другие же хочай и не утаевают браков, однак за одну памят по два, по три и по чотири рубля насилно витягани, оние взимают и таким не правим похищением безділно користуются, от чего бідним людям нищым незносная тяжесть бывает. А в казну архиерейскую едно в себї (?) по гривні или по чтири алтины отдают и дячки окаяный поти на крилос не пойдут піти надлежащего брака. Иереї похитивши, добре глаголют: «Блгословен Бг нш», а дячки ниже думают сказоваты: «Аминь» покамест в убогого мужичка с хустки не видурит таляра. О сем давно било надлежало указами ншими публиковать, но многие трудости от безділних (?) (не о всіх глаголю) щеников чолобитными наносятся безділства то они на других, то другие мирские на них в шкаредних и бгопротивних нестроениях подают доношения, затим времени продолжены зділалося. Того ради вас всіх при блгословеніи Бжиим пастырско увїщаем вірно за вічные памяти собирав денги надлежащие в казну ншу мнстырскую архиерейскую, ничего себї не утаевати (?) и лишнего себї у людей бідных не видирая. Доброхотни же дателі по своей блгосклонной волі что нибут дать, взимат не запрїщается, всячески укорененное здирство испраздниты и похищение отринут (?) похищая босуждая (?) своя погубляют, даби немалого нам здирства не било от вас слышно. Доволствоватся власними оброками

своїми, а не драпіжством багатитися, хочащи и багатитися в многие напасти впадают за такое здирство, между щениками и парохиянами диявольская вражда уростае. От которой вражды парохияне на своего отца дховного мерзкие сошивають клевети, а инии ж праведно, а другие ложно по самой завзятости оттудова щенному чину крайнее прибувает поношение и безчестие к нималои чести щеников парохияне не воздають, но паче такие доносят діла, по которим щенства лишаются. Аще би вся творим по заповідем Бжиим не преуспівали на горшая но сугубо на добрая происходили би діла и повторе завіщаем от здірства убігати. Аще бо по сему ншему наставлению будет впредь не исправленные, то власти чинов своїх лишатся и штрафованы будут. Да не приключится тое вам и здиратства ухранитися за оное бо також к щеныц (?) иерейства чужди и непоблажно наказаніи будут. О сем увіщав, Бжые блгословение и нше архиерейское, яко на синов блгволения и послушания, а не яко похитителях, всегда мир, здравие, долгоденствие и вся блгая да будут, пастырско желаем. А о полученій и о дійствіи добром сего ншего пастырского указа к нам в катедру репортovat по обикновению пастырско декляруем.

Дан 1732 года генваря 28 дня з катедри ншой Киевской.

Вишъше именованій Рафаил архиепскп».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 56323. – Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати»).

№ 62

1750, після листопада 20 (9). – Указ ГВК генеральному військовому суду.

«Указ ея императорского величества самодержицы всероссийской з войсковою генеральной канцеляриі в суд войсковою генеральной.

На посланий пред сим войск[овой] суд генеральной и войсковою генеральной канцеляриі указ, з сообщением челобитя поданного от бунчукового товариша Петра Лощинского да войскового товариша Андрея Мазаракія о неотдачи (...) * век их Лащинского и Мазаракія, бунчуковым товаришем Данилом Кандибою им надлежащих по наслідству добр для разсмотрения и ршения; сего ноября 9 д. с оного суда доношением требованно присилки в оний суд генеральной діла имівшогось в суді третейском, судними річми произведенного и ршенного на основаніи малороссийских прав в прошлом 736 году, а по справки в генеральной войсковою архиві, каково произведение діла оного сискалось. Тое все по указу ея императорского величества в генеральной войсковою канцеляриі присутствующие по повелінию ясневелможного гспдна гспдна всея Малия Росіи обоіх сторон Днепра Войск Запорожских гетмана, ея императорского величества действительного камергера императорской академіи наук президента, лейб-гвардіи подполковника и разних ординов кавалера сиятелнійшаго графа Кирила Григориева Разумовского генеральная старшина опреділили в оний суд генеральной к надлежащему опреділению отослать при сем ея императорского величества указі по описі (которое и посылается) генеральной войсковою канцеляриі. Болше же по тому делу было (?), каково произвождение за погорілостию многих в [17]48 году діл, акуратной учинить справки не можно и суду войсковому генеральному о том ведать.

1750 году ноября __ дня.

Михайло Скоропадский.

Григорий Галаган.

За генерального писара Стефан Петру(...) *

Канцелярист Александер Давидович.

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55064. Тогочасна копія).

№ 63

1750, серпня 7 (липня 27). – Глухів. – Універсал гетьмана Кирила Розумовського.

«Граф Кирило Разумовский, гетман всея Малия Росіи обоіх сторон Дніпра и кавалер.

Гспдам генеральной старшині в нашей войсковою генеральной канцеляриі присутствующим.

В присланного от вас з нашей генеральной войсковою канцеляриі к нам доношения

учиненна вами по силі посланного от нас ордере для приему и содержания всіх надлежащих ко двору ншему городов и волостей учреждение, по которому определён к тому в бунчуковых товарищей Павел Ломиковский и подчинени ему войсковие и значковие товарищи, в том вашем доношеніи показанние нам извѣстно и тим мы доволни, а подчиненних к оному бунчуковому товарищу Ломиковскому бунчукового товарища Казановича да полку Стародубовского сотника бакланского Косача, яко то учинено сверх воли ншей, от того уволить, ибо мы войскових и значкових товарищей к тому за способно определити приказали с тих обстоятельств, что они ничем не обвязани, сотники же иміють свої команди, по которым к их рассмотрению судние діла и другие управлений надлежат; бунчуковому же товарищу Казаневичу подчиненним быть Ломиковскому, яко они сут равного класса, непристойно, а на то місто по силі прежнего ншого ордере из войскових и значкових товарищей опре ділить. И хто в них в какие міста будут определени, о том нас немедленно репортовать приказуем. Сие приказавши, поручаем вас в сохранение Бжие.

В Санктпетербурге 1750 году юля 27 д.

Оригинал подписан тако:

Гетман».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 56349. Тогочасна копія. Запис внизу документа: «С подленим читал войсковий канцелярист Федор Столтов»).

№ 64

1768, січня 21 (10). – Лист Григорія Михаловського до Григорія Григоровича.

«Милостивий гсдр Грыгорий Григорьевич

В силі его сиятельства высокопревосходительного гдна генерал фельдмаршала, сенатора и кавалера, графа Кирилла Грыгориевича Разумовского, на письменное вашего высокородия прошение, повелінья, от главной его ж сиятельства экономіи с сообщением с оного повеліния точной копії, предложено мні, съехать в Батурын и с тамошным управителем учиня виправку, что недвижимаго имінья наслідного по жени вашему высокородию в селі Митченках сенатскими отдачиками, к волости Батуринской отобрано и то недвижимое иміние по описі отдать вашему высокородию за роспискою с точным в оной пояснением, как и в повелініи его сиятельства предписано, что тое иміние отдается пока правительствующаго сената на определение бывших сенатских отдачников резолюция послідствует и первіе мні о вишеписанном отозватца к вашему высокородию и что на то ваше высокородие соизволіте написать, самим ваше высокородие при приеми оного имініния быть изволите, или повіренного пришліте и на какое время, тогда мні ехать к (...) * отдачи в Батурын, когда ж де паче чаяния ваше высокородие к приему оного имініния сами быть зачем либо откажетесь, в такомом случаі отдат и повіренному, но не инаково как толко чтоб на той (...) * по которой отдача будет, сами ваше высокородие писались, с точным объяснением, что оное иміние отдается вашему высокородию, до того времени как (?) правительствующаго сената на определенье о (...) * ділі бывших сенатских отдачников резолюция слідует. Во исполненье чего, сым к вашему высокородию адресуюсь о вишепрописанном увідомляю и к которому именно числу в Батурын (...) * ему прописанного наслідного по жени вашего высокородия недвижимаго имінья, самым (?) высокородие прибуьт, или кого повіренного от себя прыслать соизволіте, о том, так же и соизвол[ите] ваше высокородие сами на описі той покол (...) * будет вашему высокородию отдача, росписатся, с (...) * ним пояснением как в повелініи его сиятельства предписано, что тое имінье вашему высокородию отдано и принято до того временны пока на определение бывших сенатских отдачиков правительствующаго сената резолюция послыдует, покорнійше прошу чрез подателя сего мене увідомленным не оставить.

Вашего высокородия милостивого гсдра

всепокорнійший слуга Григорий Михаловский

1768 году генваря 10 д.»

(НБУВ. ІР. Ф. І. – Оригінал, власноруч підписаний автором).

1799, лютого 18 (7). – Київ. – Справа викладача Києво-Могилянської академії ієромонаха Іриней Фальковського.

«Дело по сообщению киевской духовной дикастерии о произведении киевской академии учителя соборного иєромонаха Іриней во архимандрита Черніговской епархии во второкласный Гамалиевский монастырь

1799 года февраля 7 дня внутри лавры.

Из киевской духовной дикастерии Киевопечерския лавры в духовный собор.

В исполнение указа святейшаго правительствующаго синода его великопреосвященства синодальным иєр(...)* митрополитом киевским и галицким киевопечерския лавры священноархимандритом и ордена святого апостола Андрея Первозванного кавалером полученного, которым в великокиевской академии богословия учитель соборного иєромонаха Іриней произведен во архимандрита Черниговской епархии во второкласный Гамалеевский монастырь. Оной учитель сего февраля 6 дня его высокопреосвященством в сан архимандрита произведен и вследствие оногo святейшаго синода указа оставлен по-прежнему в академии учителем, о чем в святейший синод отрепортовано и для ведома в духовной Киевопечерской лавры собор, послыку он, Іриней, в лавре щитался соборным иєромонахом, сообщается сим и в киевскую академическую правление послать указ, в Черниговскую дикастерию сообщено(?)

1799 года февраля 7 дня.

Киевоподольской Набережно Николаевской церкви (...)* Матфей (...)*.

Секретарь Павел Казаков (?).

Коллежский регистратор Павел Еродиев

Из киевской духовной дикастерии Киево-Печерской лавры в духовный собор».

(ЦДІАК. Ф. 128. Оп.1. № 184. Оригінал).

о. Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трохосвятительська, буд. 4, м. Київ, Україна, 01001).

Yuriy Mytzyk – Doctor of History, Professor, Chief Scientist at the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (vul. Trokhsviatyetska, bud. 4, m. Kyiv, Ukraina, 01001).

Тарасенко Інна Юрїївна – кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трохосвятительська, буд. 4, м. Київ, Україна, 01001).

Inna Tarasenko, Candidate of Historical Sciences, researcher at the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (vul. Trokhsviatyetska, bud. 4, m. Kyiv, Ukraina, 01001)

Дата подання: 15 січня 2019 р.